

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความต้องการในการพัฒนางานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ R.R. 2542 ของครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 1.2 แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
- 1.3 บทบาทหน้าที่ของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 1.4 การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
- 1.5 การพัฒนางานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ของกระทรวงศึกษาธิการ

- 1.5.1 การพัฒนาหลักสูตร
- 1.5.2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้
- 1.5.3 การวิจัยในชั้นเรียน
- 1.5.4 สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 1.5.5 การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
- 2.2 งานวิจัยในประเทศ

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนชาวไทย โดยครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถและพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

1.1 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1.1.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.1.2 ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

1.1.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

1.1.4 จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

1.1.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

1.1.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ดังนั้นรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

1.2 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1.3 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาชุมชน

1.4 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

1.5 การบริหารและการจัดการศึกษา ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

1.6 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงพาจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

1.7 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือวิชาการ สื่อ สิ่งพิมพ์อื่น วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการจัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมีการใช้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรี

1.8 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมี

คุณภาพและประสิทธิภาพ

1.9 ผู้เรียนมีสิทธิ์ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.10. รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย เพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทานและผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อการพัฒนาคนและสังคม หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินทุนเพื่อการผลิต การวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1.11 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2542) กำหนดกรอบและแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาโดยมีเป้าหมายให้การจัดการศึกษาเป็นเลิศ โดยโรงเรียนมีคุณภาพ การเรียนมีคุณภาพ ห้องเรียนมีคุณภาพและผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานสูงในระดับสากล ภายในปี 2550 การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน จึงมีแนวทางดังต่อไปนี้

2.1 จัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเต็มศักยภาพ ประเมินผลการเรียนจากการปฏิบัติจริง ปรับบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดเป็นผู้ชี้แนวทางในการเรียนให้ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และการถ่ายทอดความรู้และการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี แหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อการเรียนการสอน

2.2 การปฏิรูปหลักสูตร

พัฒนาหลักสูตรที่เน้นการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีกระบวนการและเนื้อหาที่ครอบคลุม เชื่อมโยงและต่อเนื่องกันทุกระดับ และประเภทของการศึกษาทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คุณธรรมจริยธรรม เน้นการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และให้แต่ละท้องถิ่นกำหนดมาตรฐานการศึกษาในแต่ละระดับ

2.3 การปฏิรูปวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

ปรับกระบวนการผลิต การใช้และการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตลอดจนปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนให้เหมาะสม พัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา

2.4 การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ

จัดระบบบริหารและการจัดการควรมีเอกภาพ และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเน้นสถานศึกษาเป็นหน่วยวางแผนยุทธศาสตร์ของการจัดการศึกษาในท้องถิ่นเปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กร พัฒนาระบบการวางแผน การระดมและจัดสรรทรัพยากร การควบคุมกำกับ ติดตาม ประเมินผลที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

จากแนวปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สรุปได้ว่า ครูนับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ปัญหาที่ครูผู้สอนในสวนการจัดการเรียนการสอนล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงผู้เรียน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งครูควรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนจากครูเป็นผู้บอกความรู้หรือบรรยาย อธิบายเนื้อหาให้นักเรียนเข้าใจเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูต้องปฏิรูปตัวเอง ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนใหม่ เตรียมการสอนและจัดทำแผนการสอนศึกษาความรู้เพิ่มเติม ใช้เทคนิคการสอนใหม่ๆ ผลิตและใช้สื่อ และปรับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนใหม่ ทั้งนี้ครูจะสามารถเปลี่ยนแปลงทรงพฤติกรรมได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะเป็นแม่เหล็กต้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของครู การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเป็นอีกเหตุผลหนึ่งซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องผลักดัน กระตุ้นให้ครูแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ที่มีความรู้เพียงพอสำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมจากระดับกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ ครูจำเป็นต้องพัฒนาในหลายๆ ด้าน จึงจะสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ และการพัฒนาการศึกษาของบุคลากรตามแนวปฏิรูปการศึกษามีดังนี้

3. บทบาทหน้าที่ของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

บทบาทหน้าที่ของครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ W.R. 2542 ครูมีบทบาทหน้าที่ ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการเตรียมการ 2) ด้านการดำเนินการ 3) ด้านการประเมินผล (กรมสามัญศึกษา, 2542 : 24-25)

■ บทบาทด้านการเตรียมการ

■.1 การเตรียมตนเอง ครูต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ ซึ่งจะต้องทำให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษา ให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน รวมทั้งแหล่งความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลได้ ดังนั้นครูต้องมีภาระหนัก

เตรียมตนเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า การทดลองปฏิบัติมากๆ ในหัวข้อเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งข้อมูลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์กับนักเรียน

1.2 การเตรียมแหล่งข้อมูล ครูต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้ให้แก่ทั้งนักเรียนทั้งรูปแบบของสื่อการเรียนในความรู้และอุปกรณ์อื่นๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ

1.3 การเตรียมกิจกรรมนักเรียน ครูต้องวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ครูต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด โดยที่ผู้เรียนได้จัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามต้องการความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

1.4 การเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครูต้องพิจารณาและกำหนดว่าจะใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ใดเพื่อให้กิจกรรมการเรียนที่ได้ออกแบบไว้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วจัดเตรียมให้พร้อม

1.5 การเตรียมการวัดผลและประเมินผล ครูเตรียมการวัดและการประเมินผล การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการและผลงานที่เกิดขึ้นทั้งในด้านพุทธิพิสัย (**Cognitive**) จิตพิสัย (**Affective**) และทักษะพิสัย (**Psychomotor**) โดยการเตรียมการวัด และเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

2. บทบาทด้านการดำเนินการ ขณะผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนของครูมีบทบาท ดังนี้

2.1 เป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา แนะนำให้คำตอบเมื่อผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติเอง

2.2 เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรม หรือลงมือปฏิบัติเอง

2.3 เข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียน พร้อมทั้งให้ความคิด และความคิดเห็นหรือช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

2.4 การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ ตรวจสอบผลการทำกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ก่อนให้ผู้เรียนสรุปเป็นข้อความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้

2.5 เป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรง และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่ม

3. บทบาทด้านการประเมินผล เป็นบทบาทที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการ เพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการไปพร้อมกันถึงขั้นวัดและประเมินผลทุกครั้ง และควรวัดให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการวัดจากสภาพจริงจากการปฏิบัติ และจากแฟ้มสะสมงาน

โดยสรุปบทบาทหน้าที่ของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครูมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการเตรียมการ 2) ด้านการดำเนินการ 3) ด้านการประเมินผล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ เพราะงานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยที่จะศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา

4. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

4.1 ความหมายของงานวิชาการและการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา คือ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียน ตลอดจนการอบรมศีลธรรมจรรยาและความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถพอที่จะนำพาเลี้ยงอาชีพได้ มีความสุข ความพอใจตามมาตรฐานและสภาพความเป็นอยู่และช่วยเหลือเผื่อแผ่เพื่อนบ้านและสังคมตามสมควร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 24)

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 24)

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักบริหารส่วนท้องถิ่น, 2540 : 10)

4.2 ความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียน ดังนั้นการบริหารงานวิชาการ จึงมีจุดมุ่งหมายของงานวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ ให้มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติที่ต้องการ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ใช้กำกับการกระบวนการผลิตและกำกับการจัดระบบงานในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงานของโรงเรียนให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ให้ได้คนที่เป็นคนสมบูรณ์ งานวิชาการจึงกลายเป็นงานศูนย์กลางของโรงเรียนทุกระบบ ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาจากผลงานทางวิชาการ และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรง หรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

สาระสำคัญของงานวิชาการนั้น อยู่ที่ครูทุกคนได้ตระหนักและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบและครูก็จะเอาใจใส่ทางวิชาการเพื่อที่จะให้นักเรียนมีคุณภาพที่ต้องการ ตลอดจนนำเอาเทคนิควิธี และกระบวนการบริหารที่เหมาะสม มาใช้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

4.3 ขอบข่ายของงานวิชาการจะประกอบด้วยงานต่อไปนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2537 : 10)

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงาน ดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดทำปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยครูวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียนเป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูผู้สอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด นอกจากครูอาจใช้หนังสืออื่นที่เป็นหนังสือประกอบ หรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้นักเรียน นักศึกษารู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชา และอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่ งาน

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียน นักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมของหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการให้นักเรียน นักศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาการเรียนการสอน

3.4 การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ และวิเคราะห์ผลการเรียน

4.4 ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา และมีขอบข่ายค่อนข้างกว้างขวาง หลักการบริหารงานวิชาการจะแบ่งเป็นขั้นตอนของกระบวนการบริหารงานวิชาการ ดังนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2537 : 11)

1. ขั้นตอนดำเนินการ จะเป็นกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการ โดยมีงานต่อไปนี้

1.1 จัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.2 จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน

1.3 จัดครูอาจารย์เข้าสอน

1.4 จัดทำโครงการสอน

1.5 จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

1.6 จัดตารางสอน

1.7 ประเมินเทคนิคนักเรียน

1.8 การลงทะเบียนเรียน

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นขั้นที่จัดและดำเนินงาน รวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ให้

2.1 การดำเนินการสอนตามหลักสูตร โดยการดูแลให้การสอนเป็นไปตามโครงการสอนในแต่ละวิชา เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

2.2 การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดทำโครงการสอนซ่อมเสริม โครงการส่งเสริมเด็กเรียนดี โครงการส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเอง

การจัดชุมชนต่างๆ ลูกเสือและเนตรนารี มีการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ จัดให้มีห้องสมุดโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า

2.3 งานเกี่ยวกับการบริการ การส่งเสริมให้มีการบริการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อช่วยเหลือครูในด้านการสอนและอุปกรณ์ต่างๆ มีการจัดรวบรวมเอกสารคำสอน คู่มือครู รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น อาคารสถานที่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ

3. ชั้นส่งเสริมและติดตามผลในด้านวิชาการ

5. การพัฒนางานวิชาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของกระทรวงศึกษาธิการ

จากการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ประกาศใช้ให้แก่บุคลากรต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้สอน ให้นักเรียนเกิดการประโยชน์แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ประโยชน์เป็น อย่างยิ่งต่อสถานศึกษาและบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาด้านต่างๆ เป็นสำคัญ ดังนั้นพัฒนางานวิชาการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงควรพัฒนางานด้านต่างๆ ต่อไปนี้

5.1 การพัฒนาหลักสูตร

5.1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งปวงชนที่จัดให้ผู้เรียนได้รับ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงปรารถนาทั้งพฤติกรรมความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมต่างๆ

ตามความหมายนี้ หลักสูตร คือ การวางแผนเตรียมการเพื่อการจัดการเรียนการสอน การวางแผนเตรียมการที่จะเป็นวิธีทางไปสู่ผลลัพธ์ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่พึงปรารถนาโดยทั่วไปหลักสูตรจะครอบคลุมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ คือ

1. ผลการเรียนรู้ (**Learning Outcome**) ซึ่งนิยมเรียกว่า มาตรฐานคุณภาพ (**Quality Standards**) หรือที่เราคุ้นเคยว่า จุดประสงค์การเรียนรู้
2. ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา (**Content**) ที่อาจเรียกว่า องค์ความรู้ (**Body of knowledge**)
3. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (**Learning Activities**) ที่เราคุ้นเคยในชื่อแผนการสอน หรือ กระบวนการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะคิดค้นกระบวนการที่ดีที่สุด (**Best Practice**) เพื่อรับประกันว่าผู้เรียนทุกคนจะบรรลุผลการเรียนรู้ได้ครบถ้วน

4. แผนการใช้สื่อการเรียนการสอน (Learning Materials)

5. แผนการวัดผลประเมินผล (Assessment) เพื่อแสดงหลักฐานการบรรลุผลการเรียนรู้ โดยหลักการที่เป็นสากลหลักสูตรที่แท้จริง คือ สิ่งที่ครูและปฏิบัติในโรงเรียนในองค์ประกอบ 5 ประกอบนี้ ความเป็นหลักสูตรจะหยุดอยู่ที่การคิด กำหนดเป็นแผนดำเนินใน 5 องค์ประกอบนี้ เมื่อใดที่ครูลงมือจัดการเรียนการสอน จะเรียกว่าการนำหลักสูตรไปใช้ (Implementation) ซึ่งมักตามมาด้วยการประเมินผลการใช้หลักสูตร (Evaluation) เพื่อให้มีข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) สูการปรับปรุงหลักสูตรใน 5 องค์ประกอบและปรับปรุงการนำหลักสูตรไปใช้ (สงบ ลักษณะ, 2542 : 29-32)

5.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538 : 46) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนและแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย

2. หลักสูตรเป็นหลักและเป็นแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดการและการบริหารการศึกษา การสรรหา และการพัฒนาบุคลากร การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ นวัตกรรมการเรียนการสอน งบประมาณ ออกรายสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความคาดหวังของหลักสูตร

3. หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

4. ระบบหลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายของเนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งทรัพยากรและประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของครูและผู้บริหาร

5. หลักสูตรเป็นเครื่องมือบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวโน้มของการพัฒนาสังคมของประเทศ

จากความสำคัญของหลักสูตรต่อการเรียนการสอน อาจสรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา มีความสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็นเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของการจัดการศึกษา การถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม การสร้างเสริมทักษะ การปลูกฝังเจตคติ ค่านิยมและการพัฒนาความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียนทุกๆ ด้าน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ครูผู้สอนทุกคน จะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

5.1.3 การบริหารหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรว่า หมายถึง การวางแผนการใช้หลักสูตร โดยจะต้องคำนึงถึงสิ่งจำเป็นดังต่อไปนี้ คือ

1. การประชาสัมพันธ์
2. การเตรียมงบประมาณ
3. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
4. วัสดุหลักสูตร
5. บริหารสนับสนุนและอาคารสถานที่
6. ระบบบริหารสถานศึกษา
7. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
8. การประเมินผลการติดตามการใช้หลักสูตร

ปัจจัยในการบริหารหลักสูตร ได้แก่

1. ด้านการบริหาร ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินงานตามแผนประชาสัมพันธ์หลักสูตร งบประมาณ ระบบการบริหาร

2. ด้านตัวครูและผู้เรียน ได้แก่ ความพร้อมของผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.1.4 การพัฒนาหลักสูตร

ไทเลอร์ (Taylor) กล่าวว่า แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์นั้นที่รู้จักกันดี คือ หลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตร (Tylor rationale) ว่าในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้นนั้นควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ (อ้างถึงในวิชัย วงษ์ใหญ่, 2538 : 10-12)

1. มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะสรรหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัด เพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินใจว่าได้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ไทเลอร์มีความเห็นว่าการจัดทำหลักสูตรและการสอนนั้นควรจะตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน 4 ประการไว้ให้ได้เสียก่อน และจะต้องถามเรียงกันลงมาตามลำดับ ฉะนั้นการตั้ง

จุดประสงค์ในข้อแรกจึงสำคัญที่สุด เพราะคำถามอีก 3 ข้อนั้น ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ข้อแรกที่กำหนดไว้

ทาบา (Tabá) เป็นนักการศึกษาอีกผู้หนึ่งที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเหมือนไทเลอร์ ทาบาเชื่อว่าครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ (อ้างถึงใน โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 19-20)

1. วินิจฉัยความต้องการ (**Diagnosis of Needs**) สำรวจสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่างๆของสังคมและผู้เรียน
2. กำหนดจุดประสงค์ (**Formulation of Objective**) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้วินิจฉัยตามความต้องการแล้ว
3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ (**selection of Context**) เนื้อหาสาระที่เลือกจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ วย ความสามารถของผู้เรียน ต้องมีความเชื่อถือได้และสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วย
4. จัดเนื้อหาสาระ (**Organization of context**) เนื้อหาสาระที่เลือกได้ต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ความยากง่ายของเนื้อหา วัสดุภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (**Selection of learning Experience**) ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร
6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (**Organization of Context**) ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง
7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล (**Determination of What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing it**) เป็นการตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไร เพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผล อย่างไร เครื่องมืออะไร

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ซึ่งประกอบด้วยระบบที่มีความสัมพันธ์กัน 3 ระบบ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ ระบบการประเมินหลักสูตร แต่ละระบบประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้ (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2538 : 76-77)

1. ระบบร่างหลักสูตร

1.1 สิ่งที่กำหนดหลักสูตร คือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตร อาจเริ่มจากการทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงหลายๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม เช่น

ต้องการทราบสภาพความต้องการของสังคมในด้านการศึกษา ต้องการทราบสภาพการศึกษาในปัจจุบัน แนวโน้มของสังคมและความต้องการทางการศึกษาในอนาคต การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการกำหนดหลักสูตรประกอบด้วย สิ่งที่กำหนดทางวิชาการ สิ่งที่กำหนดทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ และสิ่งที่กำหนดทางการเมือง

1.2 รูปแบบหลักสูตร หลังจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากสิ่งที่กำหนด

หลักสูตรแล้วก็เป็น การตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตร เช่น หลักสูตรแบบรายวิชา หลักสูตรบูรณาการหรือหลักสูตรแบบแกนวิชา เป็นต้น รูปแบบของหลักสูตรจะประกอบด้วยโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นภาพรวมและมาตรฐานทางการศึกษาของแต่ละหลักสูตร

1.3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้จะต้องตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อการศึกษาความเป็นไปพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขบางส่วนก่อนนำไปใช้ชีวิตจริง การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรอาจจะใช้วิธีการสัมมนา หรือให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ช่วยพิจารณา การทดลองใช้หลักสูตรแบบนักร้อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร

1.4 การปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ การปรับปรุงหลักสูตรต้องอาศัยการจัดทำข้อมูลที่ชัดเจน อันจะเป็นการทำให้การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ

2. ระบบการใช้หลักสูตร การใช้หลักสูตร มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การขออนุมัติหลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับแก้แล้วเสนอหน่วยงานบังคับบัญชา เพื่อให้ความเห็นชอบและสั่งการ

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนการเตรียมการใช้หลักสูตรซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

2.2.1 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

2.2.2 การเตรียมงบประมาณ

2.2.3 ความพร้อมของบุคลากร

2.2.4 วัสดุหลักสูตร

2.2.5 บริการสนับสนุนและอาคารสถานที่

2.2.6 ระบบบริหารของสถาบันการศึกษา

2.2.7 ฝึกรอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สอน

2.2.8 การประเมินผลและติดตามการใช้หลักสูตร

2.3 ดำเนินการใช้หลักสูตรหรือบริหารหลักสูตร ขั้นตอนนี้นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่กล่าวไว้ว่า หลักสูตรแม้จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปทางใด ถ้าผู้สอนไม่สนใจไม่

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรใหม่นั้นก็ไม่มี ความหมายและไม่ได้ผลตามที่ หลักสูตรคาดหวัง

3. ระบบการประเมินหลักสูตร เป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร การ ประเมินหลักสูตรคือ กระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนและกระบวนการดังนี้

3.1 วางแผนการประเมินหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่าจะประเมินหลักสูตรใน ส่วนใดบ้าง เช่น ประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเมินการสอน ของผู้สอน ประเมินการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร ประเมินติดตามผลสำเร็จของกรศึกษา และประเมินการยอมรับหลักสูตรจากผู้ปกครอง หรือชุมชนเหล่านี้ เป็นต้น

3.2 การเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมือ และวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลจากแหล่งนั้น

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การจัดกระทำกับข้อมูลที่รวบรวมได้จัดเป็น หมวดหมู่ วิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับข้อมูลนั้น

3.4 การรายงานข้อมูลการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว โดยการ ดีความอธิบายลงสรุปเกี่ยวกับข้อมูลนั้น เพื่อนำข้อมูลพบจากรายงานข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขใน ส่วนต่างๆของหลักสูตรต่อไป

จากรายละเอียดทั้งหมดที่กล่าวมาสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Pibulsongkram Rajabhat University

แผนภูมิ 1 แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538 : 12)

ขั้นตอนและวิธีการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 10)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis of Curriculum Fouderation)
2. การกำหนดเป้าประสงค์ จุดหมายและจุดประสงค์ (Formulation of Curriculum Goals Aims and Objectives)
3. การเลือกและจัดเนื้อหาวิชาการ (Selection of Curriculum Context)
4. การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Curriculum

Experience)

ป
 ๖๗๐.๑๒
 พ ๖๖๗๓
 ๖. ๑

149585

5. การกำหนดอัตราเวลาเรียนและหลักเกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผลทางการเรียน(Setting of Learning Periods and Criteria of Learning Assessment and Evaluation)
6. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
7. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation)
8. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร (Curriculum Improvement)

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การจัดเนื้อหาสาระและมวลงบประมาณการเรียนรู้อ
4. การกำหนดมาตรการวัดผลและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลหลักสูตร
7. การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

5.1.5 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามสาระที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้มีหลักสูตรแกนกลางของประเทศ เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะมีมาตรฐาน โดยกรรจัดท้ทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ

ดังนั้นจึงเป็นบทบาทและภาระหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรง ที่จะต้องแปลงหลักสูตรที่กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ไปสู่รายละเอียดในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ตามจุดมุ่งหมายและมาตรฐานที่กำหนด กล่าวคือสถานศึกษา จะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเองที่สนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางยึดมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นเข้าไป เพื่อที่จะได้แผนที่เป็นข้อกำหนดแนวทางและรายละเอียดในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสภาพความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนสนองตักศึกษาผู้ใช้หลักสูตร สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองและภายใต้มาตรฐานกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่จะกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษาในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารจัดการ และการใช้หลักสูตร

เป็นกระบวนการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวนี้ ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีคุณภาพ และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมร่วมมือจากบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดผู้มีเกี่ยวข้องในการนำไปใช้ในสถานศึกษามีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542)

1. ผู้บริหารสถานศึกษา
2. ผู้เรียน
3. ผู้ปกครอง
4. ชุมชน
5. คณะกรรมการประเมินคุณภาพอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา
- 6 .คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. ครูผู้สอน

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาประสบความสำเร็จได้ดีมีคุณภาพ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่าง ต่อเนื่อง และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง

ผู้บริหารสถานศึกษา จึงนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษา มีบทบาทดังนี้

- 1.1 จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้ใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 1.2 เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา
- 1.3 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
- 1.4 สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
- 1.5 จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ

1.6 ให้มีการประเมินนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2. ผู้เรียน

การที่จะให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ เป็นคนดีมีปัญญา และมีความสุขนั้น ตัวผู้เรียนเองก็ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้จากการเป็นผู้รู้ ได้รับความรู้มาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง มีบทบาทดังนี้

2.1 มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและครูวางแผนการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจของตนเอง

2.2 มีความรับผิดชอบใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีคุณภาพ

2.3 ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีการแสวงหาความรู้ ความสามารถ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2.4 มีการประเมินและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2.5 รักษาสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

2.6 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อช่วยเหลือ เื้ออเผื่อซึ่งกันและกัน

3. ผู้ปกครอง

การปฏิรูปการศึกษาที่มีขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดโอกาสให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตร หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตลอดจนให้ได้รับการศึกษาต่อ นอกจากเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

ผู้ปกครองจึงต้องจัดให้ความร่วมมือและรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียน ดูแลเอาใจใส่ในผู้เรียนให้ได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ มีบทบาทดังนี้

3.1 การกำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียน

3.2 มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดตามแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือรัฐธรรมนูญสถานศึกษา

3.3 ส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

3.4 จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3.5 อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียน

3.6 สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

3.7 ร่วมมือกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน

3.8 ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน และในการประเมินผลการศึกษาของสถานศึกษา

3.9 จัดให้บุตร ธิดา หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

4. ชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีการเปิดโอกาสให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตร หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตลอดจนผู้ปกครองมีหน้าที่ในการจัดให้บุตร หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตลอดจนให้ได้รับการศึกษาต่อเนื่องจากเหนือจากการศึกษาระดับบังคับตามความพร้อมของครอบครัว มีบทบาทดังนี้

4.1 มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา หรือธรรมนูญของสถานศึกษา

4.2 มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน

4.3 เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง

4.4 มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5. คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา

การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนดี โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ซึ่งกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น นับว่ามีความสำคัญและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนา

คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สถานศึกษาต้องจัดให้มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขึ้นในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการ ฯ ดังกล่าว มีบทบาทดังนี้

5.1 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน

5.2 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

5.3 จัดระบบและเครื่องมือการประเมินคุณลักษณะ

5.4 ประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น ร่วมกับครูผู้สอน ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.5 เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระหลักสูตรของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5.6 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนา และสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

6. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 มาตรา 40 กำหนดให้มี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของ สถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็น กรรมการและเลขาธิการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามแนวทางที่ กำหนด มีบทบาทดังนี้

6.1 กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

6.2 ให้ความเห็นชอบของแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

6.3 ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะทำงาน / อนุกรรมการต่าง ๆ ที่ สถานศึกษาแต่งตั้ง

6.4 สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา

6.5 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.6 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนวิทยากร ภายนอกและทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมี ส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

7. ครูผู้สอน

ครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยดี เพราะการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพ ให้เด็ก คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ดังนั้นบทบาทของครูมีดังนี้

7.1 วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้

7.2 จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงแสดงออกอย่างเป็นอิสระและมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

7.3 จัดทำแผนและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

7.4 พัฒนาดตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันต่อเหตุการณ์

7.5 เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติต่อเพื่อนครู และนักเรียน

7.6 จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศ ดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม

7.7 จัดการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ

7.8 จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

7.9 จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกัน ระหว่างสถานศึกษา บ้านและชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.10 จัดทำข้อมูลครูและการบริหารหลักสูตรปีการศึกษาต่อไป แนวทางการพิจารณาการคัดเลือกกิจกรรมการเรียนรู้

5.1.6 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมทั้งลำดับขั้นตอนของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมที่จะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเองมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

มาตรา 23 กำหนดให้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนสาระที่เป็นแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการศึกษาต่อการศึกษาต่อ การดำรงชีวิต ความเป็นคนไทย และความเป็นพลเมืองดีของชาติให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรกับส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม

สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผน เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปี หรือรายภาคจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้สรุป ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
3. การจัดทำสาระหลักสูตร
4. การออกแบบการเรียนรู้
5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์ตัดสิน การวัดผลและประเมินผลเอกสาร หลักฐานทางการศึกษา
7. การพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุน
8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดภารกิจแสดงวิธีการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษา กำหนดและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนั้น สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นั้นสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าว ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากการที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวิจักษ์เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค

2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

- สาระการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ครบ 8 กลุ่มสาระ รายภาคหรือปี ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
- มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน
- กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายภาคหรือรายปี

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร ประกอบด้วย

3.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือรายภาคนั้น

3.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคโดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้

3.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค ดังนี้

- ช่วงชั้น ป.1-3 ป.4-6 และ ม.1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

- ช่วงชั้น ม.4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิตของสาระการเรียนรู้รายภาค สำหรับช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพ หรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่นๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนระหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งที่สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสมและใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

3.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยควรนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด

3.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยควรนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ

3.6 คำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาค แต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

4. การออกแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1 การจัดการเรียนการสอน

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาทางตัวร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งจัดทำได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อที่สอดคล้องกับชีวิตจริง หรือสาระที่กำหนดขึ้นมา

2. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมมือในเรื่องเดียวกัน

3. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดย

บรรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นร่วมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม

4.2 สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น S.O. สิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

4.3 การวัดผลและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้ง ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อครูส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักสูตรฯ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมิน ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่สถานศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝัง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. จัดกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ และบางส่วนเรียนนอกเวลา ฯลฯ

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

6. การกำหนดรูปแบบ วิธีการ และเกณฑ์การตัดสิน การวัดผลและประเมินผล เอกสารหลักฐานทางการศึกษา

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษามากบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาระดับพื้นฐาน

ผู้เรียนผ่านการศึกษาระดับชั้นตามเกณฑ์ ดังนี้ เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้อะไรช่วงชั้น 1,2, และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษามากบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินจากการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 (จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนดและได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดประสงค์สำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ / เพียงใด ดังนั้น การวัด และการประเมิน จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาวะการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถตั้งเห็นการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมงาน ผู้ใช้ ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ตัวผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่าน

มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียน การสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่างๆ แบบรายงานการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลการพัฒนาการด้านต่างๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

7. การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งเสริม สนับสนุนต่างๆ ที่จะเอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้ คือ

7.1 การพัฒนาระบบการแนะแนว

สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบแนะแนวที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษาที่เน้นความร่วมมือระหว่างบ้านในฐานะแหล่งการเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนว ช่วยป้องกัน แก้ไข ปัญหาของสังคม สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านบริหารทั่วไป

7.2 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด

สถานศึกษาจำเป็นต้อง ส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เพิ่มพูน ประสบการณ์และความชำนาญโดยเฉพาะห้องสมุดนั้น เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่มีความหรูหราหรือใหญ่โต อาจเป็นเพียงมุมหนังสือ เพื่อการศึกษาค้นคว้าก็ใช้ได้ นอกจากนี้ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบของคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่างๆ

7.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีทั้งนี้ เน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียน และการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

7.4 เครือข่ายวิชาการ

สถานศึกษาต้องพัฒนา และส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวิชาการจากครูในสถานศึกษาเดียวกัน และในสถานศึกษาอื่นๆ ตลอดจนชมรมวิชาการต่างๆ ในรูปของเครือข่ายเชื่อมโยงกัน ทั้งจากบุคคลต่างๆ และจากสื่อต่างๆ เพื่อให้ครูมีความรู้ และแนวคิดใหม่ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ควรประกอบด้วย ส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
7. การวัดผลและประเมินผล
8. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
9. อื่นๆ

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็น และความเหมาะสม

เมื่อสถานศึกษาจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาตามหัวข้อดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว สถานศึกษาจะต้องตรวจสอบแต่ละหัวข้อเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 รวมทั้งสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท / สภาพของสถานศึกษา จากนั้นนำร่างหลักสูตรดังกล่าว เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ความเห็นชอบ

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นภารกิจที่สำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งภารกิจในการบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม
- ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
- ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)
- ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
- ภารกิจที่ 6 การปรับปรุงพัฒนา

5.2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มพลังความสามารถที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนให้เจริญเติบโต พัฒนามาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยได้รับการกระตุ้นและพัฒนาระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ยึดการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยผสมผสานสาระ เน้นศักยภาพของสมองซีกซ้ายและซีกขวา กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เชิงพหุปัญญา

ด้วยเหตุนี้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของครู จึงเป็นหัวใจเป็นภารกิจที่ครูทั้งหลายจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เป็นพันธมิตรระหว่างทิศทางและเป้าหมาย หรือกระบวนการ และผลผลิต ภารกิจที่ครูทุกคนจะต้องร่วมกันขับเคลื่อนด้วยความเชื่อมั่นและยอมรับว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ สิ่งที่ครูทุกคนต้องปฏิบัติและเห็นความสำคัญของการปฏิบัติ

5.2.1 หลักออกแบบกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่เสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศนั้น การสอน ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าใจ วิธีการ การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบกิจกรรมการเรียนอย่างเป็นระบบ คือ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2538 : 37)

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนของผู้เรียน
2. การรวบรวมข้อมูลโดยวิธีต่างๆ
3. การบันทึกข้อมูล
4. การทำความเข้าใจ
5. การจำในสิ่งจำเป็นต่อการเรียนอย่างต่อเนื่อง
6. การนำเสนออย่างเป็นระบบ

กระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีดังนี้

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

มาตรา 24 กระบวนการเรียนรู้ คือการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสาน สาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกอย่างทุกสถานที่

กระทรวงศึกษาธิการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ เพื่อให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 10 ประเด็น คือ (กรมวิชาการ, 2542)

- การจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 2. การจัดการเรียนรู้เรื่องของตนเอง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- 3. การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
- 4. การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหาโดยเน้นประสบการณ์และการฝึกปฏิบัติ
- 5. การจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 6. การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาประชาธิปไตย
- 7. การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม
- 8. การวิจัยและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา
- 9. การจัดการเรียนรู้โดยความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน
- 10. การจัดการประเมินผลผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนวทางการจัดการปฏิรูปการเรียนรู้ 3 ระดับ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539)

1. ระดับการจัดการเรียนรู้

ได้เสนอการเรียนรู้ 5 ลักษณะดังกล่าวและข้อหลักในการปฏิรูปการเรียนรู้ 6 ประการ คือ การรู้จักเด็กรายบุคคล 6 ประการ คือ การรู้จักเด็กรายบุคคล บุรณาการ โครงการ การเรียนรู้แนวทางการเชื่อมโยงกับท้องถิ่น การเรียนรู้โดยใช้กลุ่มสาระและการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

2. ระดับโรงเรียน

ได้เสนอแนวดำเนินการของโรงเรียน เช่น การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน /

ผู้ปกครอง การนิเทศกัลยาณมิตร การวิจัยชั้นเรียน เป็นต้น

3. ระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

ได้สนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยการพัฒนาโรงเรียนแกนนำ ครูแกนนำ และเพิ่มแกนนำ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับจังหวัด โดยปฏิบัติการผ่อนคลายนโยบายที่ไม่เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างกระแสปฏิรูปการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ในฐานะหน่วยปฏิบัติดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหน่วยงานที่ต้องดูแลจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนและโรงเรียนจำนวนมากที่สุดของประเทศ ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข : เรียนรู้อย่างสุขสันต์ด้วยกันทั่วทุกคน
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม : การบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้
3. การเรียนรู้จากความคิดและการปฏิบัติจริง : เรียนโดยใช้สอนและลงมือ
4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น : เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง : เรียนอย่างไร้ครุควรทบทวนตนเอง

รอบด้าน

5.2.2 หลักการเรียนรู้ที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน

การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผล - การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรยึดหลักดังต่อไปนี้ (ทิศนา ขัมมณี, 2539 : 10)

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ประสบการณ์มีความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
3. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้นั้นมีความสำคัญและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบของนักเรียน
5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากแนวคิดและหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ได้เสนอมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ กระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ค้นคว้า และสร้างข้อความรู้ได้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีส่วนร่วมกันสร้างความรู้อย่างมีกระบวนการได้ผลงานที่ดี และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5.2.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีระดับบทบาทของครูและผู้เรียนแตกต่างกันไป ดังนี้ (ทิศนา แคมมณี, 2539 : 11)

รูปแบบที่ 1 **Student – Centered Class** ครูเป็นผู้เตรียมเนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ และสื่อทั้งหมด ขณะที่นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีครูคอยดูแลกำกับให้คำปรึกษาครูเป็นผู้ชี้แนะ

รูปแบบที่ 2 **Learning-bases Teaching** ครูเป็นผู้กระตุ้นหรือมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าเนื้อหาข้อมูลของเรื่องที่จะเรียนเอง หรือจัดทำสื่อการเรียนรู้เองโดยใช้ประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญพิเศษของผู้เรียนเป็นฐาน

รูปแบบที่ 3 **Learning–Independence** หรือ **Self-directed Learning** เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนเป็นอิสระจากชั้นเรียน สามารถศึกษาค้นคว้าจากสื่อที่จัดไว้ในศูนย์การเรียนด้วยตนเอง แล้วเลือกการทำงาน และฝึกปฏิบัติตามความสนใจและศักยภาพของตน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้เสนอแนวขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

■. สำรวจความต้องการโดยการซักถามสังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย ทดสอบก่อนเรียน ซึ่งสำรวจใน 2 ประเด็นใหญ่ An

- สำรวจความตั้งอกปร (ความสนใจของผู้เรียน)

- สำรวจพื้นฐานความรู้เดิม

2.เตรียมการ

- เตรียมเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่ออื่นที่เกี่ยวข้อง

- วางแผนการจัดกิจกรรม วางแผนการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงต่อเนื่องสอดคล้องกับความต้องการความสนใจของผู้เรียน

3. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้มีขั้นตอนย่อย คือ

- ชี้นำเข้าสู่การเรียน

- ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน / องค์ความรู้ที่สรุปได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- วิเคราะห์ อภิปรายกระบวนการเรียนรู้
- 4. ประเมินผล
- 5. สรุปและนำไปประยุกต์ใช้

5.3 การวิจัยในชั้นเรียน

5.3.1 ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน มีผู้ให้นิยามไว้หลายประการ ได้แก่

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2536 : 6) อธิบายว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนในบริบทของนักเรียน

ทิตนา แคมมณี (2540 : 5) ให้ความหมายว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิจัยในบริบทของชั้นเรียนและมุ่งนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนของตนเป็นการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาครูให้ไปสู่ความเป็นเลิศและมีอิสระในวิชาการ

คงศักดิ์ ชาติทอง (2542 : 1-2) ได้เสนอว่า ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้หลายประเด็นคือ (1) เป็นการวิจัยอย่างมีระบบเกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสะท้อนข้อมูลที่ได้อย่างพิถีพิถัน เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่พอใจของผู้วิจัย (2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการค้นหาปัญหาเพื่อการปรับปรุงและทำความเข้าใจปัญหาด้วยการกระทำ และเรียนรู้จากผลของการกระทำนั้นๆ และ (3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการทำวิจัยในงานของผู้วิจัย และงานที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยเป็นการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

สรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้อันเป็นจริงที่เชื่อถือได้ เพื่อมุ่งนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการสอนของครู การพัฒนาทางเลือกในทางการแก้ปัญหา หรือพัฒนาคุณภาพอย่างเหมาะสม เกิดประสิทธิผล มีประสิทธิภาพสูงสุดในชั้นเรียน เพราะไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเท่านั้น แต่ยังเน้นที่การแก้ปัญหาในชั้นเรียนอีกด้วย

5.3.2 บทบาทของการวิจัยในชั้นเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 30 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ คือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความรอบรู้ และการใช้การ

วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ นอกจากนี้สถานศึกษาคควรพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อหาความรู้ หรือวิธีการใหม่ๆ ที่นำมาประยุกต์ให้กับสภาพการณ์การเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งการแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนให้เรียนรู้จริง เกิดทักษะในการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการทดลองวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถดำเนินการได้ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง (กรมวิชาการ, 2542) การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความจำเป็นและความสำคัญต่อครูผู้สอนเป็นอย่างมาก เพราะครูมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หากครูสามารถใช้วิจัยในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลกับผู้เรียน แล้วย่อมเป็นแนวทางในการนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียนในอนาคต และยังช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพของครู ตลอดจนความก้าวหน้าในตำแหน่งวิชาการอีกด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องส่งเสริมครูให้มีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งจะทำให้ครูได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถแก้ปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบ

5.3.3 แนวทางพระราชบัญญัติการวิจัยในชั้นเรียน

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 25-29) ได้สนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้มีการทำวิจัยที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับนโยบายความต้องการพัฒนาการดำเนินการ และปัญหาที่ต้องการแก้ไขของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. เพื่อส่งเสริมและการวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง ทั้งการนำไปใช้ในการพัฒนา การบริหารการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา ตลอดจนการนำไปประกอบใช้ในวารตติฉินใจการกำหนดนโยบายทางการศึกษา
3. เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทาง และจุดเน้นในการทำวิจัยในแต่ละปีอันจะเกิดประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนาต่าง ๆ ในขอบเขตที่สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติรับผิดชอบ

4. เพื่อพัฒนาโยบายและการดำเนินงานของหน่วยงานทุกระดับ หลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การบริหารและการจัดการนิเทศการศึกษา การวัดผลและการประเมินผลความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบุคคล ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ

5. เพื่อสร้างและพัฒนาบุคลากรทางการวิจัยขึ้นในหน่วยงานให้มีความรู้ความเข้าใจในการวิจัย และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการทำวิจัยไปใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

6. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานทุกระดับ มีการเผยแพร่การวิจัยในรูปแบบและวิธีการต่างๆอย่างหลากหลาย และมีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา

5.3.4 ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเชิงระบบที่ทำให้ครูดำเนินการแสดงความสามารถในการแก้ปัญหาการเรียนรู้อย่างจริงจังให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นอยากปฏิบัติ โดยครูเป็นผู้ลงมือการแก้ปัญหาหรือพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ฝึกฝนกระบวนการคิด การหาเหตุผล สังเกต จดบันทึก เก็บรวบรวม วิเคราะห์ และลงสรุปข้อมูล จนสามารถยืนยันได้ว่าปัญหาการจัดการเรียนรู้นั้นๆ เกิดขึ้นจากสาเหตุใด ควรแก้ไขอย่างไร ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมานี้ครูบางคนอาจดำเนินการเป็นปกติอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการจัดระบบการดำเนินงาน การวิจัยในชั้นเรียนจึงไม่ใช่สิ่งที่แปลกแยกไปจากบทบาทหน้าที่ที่ครูปฏิบัติอยู่ (ธีรวัตร สิริภูบาล, 2544 : 2) การที่ครูทำวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพราะการวิจัยในชั้นเรียนมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อปรับปรุงสภาพการสอนของครู

การวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542 : 3)

1. เป็นการพัฒนาหลักสูตรและการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยการวิจัย

2. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู

3. เป็นการแสดงความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ

4. เป็นการส่งเสริม สนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษา

คุรุรักษ์ ภิญญ์รักษ์ (2543 : 5) กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่สำคัญของครูในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นครูไปสู่ความเป็นมืออาชีพ จะช่วยให้ครูเป็นนักแสวงหาความรู้และวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอ

2. เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จรรยาบรรณวิชาชีพครูให้มีความเข้มแข็ง เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการทำงานของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม
4. เป็นเครื่องมือสำคัญส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน

จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ครูต้องจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ ต้องศึกษาและพัฒนาวิธีการสอนในรูปแบบใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้อุปสรรคในการพัฒนาผู้เรียนที่ดีมีประสิทธิภาพนั้น ครูต้องนำกระบวนการวิจัยมาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีก

5.3.5 ประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนมีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในหลายด้าน ดังแนวคิดนักการศึกษาหลายคน ดังนี้

ประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้ (ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์, 2543 : 7)

1. ช่วยให้ครูมีพลังอำนาจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ช่วยให้ครูทำงานได้อย่างเป็นระบบ ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจในวิธีการที่นำมาใช้
3. ช่วยให้โรงเรียนสามารถกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม โดยมีผลการวิจัยรองรับ
4. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างสมบูรณ์อย่างสมบูรณ์เต็มศักยภาพทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การที่ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกับวงการศึกษา เพราะคุณค่าหรือผลงานจากการคิดค้นนวัตกรรมทางการศึกษาขึ้นมาได้ผลนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์บุคลากรและหน่วยงานทางการศึกษา ดังนี้ (วีระศักดิ์ ชมภูคำ และพิชญ์สินี ชมภูคำ, 2543 : 6-7)

- นักเรียนในชั้นเรียนมีความรู้ มีความสามารถพื้นฐานแตกต่างกัน และบางคนอาจสร้างปัญหาให้กับครู สถานศึกษา และสังคมส่วนรวม
2. ครูมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ได้แก่ วางแผนการสอน เลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ประเมินผลการทำงานเป็นระยะโดยมีเป้าหมายชัดเจน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มครูมากขึ้น ตั้งแต่การร่วมกันคิดหาปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุการเขียนรายงาน เพราะครูมีความถนัดหรือชำนาญต่างกัน

4. ผลงานวิจัยในชั้นเรียนสามารถส่งไปเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ การที่ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ เป็นผลดีกับการพัฒนาคุณภาพการเรียน เพราะคุณค่าหรือผลงานจากการคิดค้นนวัตกรรมการศึกษาขึ้นมาใช้ได้ผลนั้นและก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้ (กาญจนา วัฒนา, 2544 : 25-26)

1. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนสูงขึ้น
2. ครูมีคุณภาพการสอนที่ดี การทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูมีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ มีเป้าหมายชัดเจน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. สถานศึกษามีชื่อเสียง การที่ครูต้องทำวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยยกระดับมาตรฐานทางวิชาการให้สูงขึ้น

4. สร้างมาตรฐานการศึกษา ผลงานทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถส่งขอรับการประเมินเพื่อขอเลื่อนระดับตำแหน่งทางวิชาการ

จากความคิดเห็นดังกล่าว สรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนและสถานศึกษา ดังนี้

1. ผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. ครูผู้ทำวิจัย พัฒนาคุณภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน และพัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพ

3. ผู้บริหาร สามารถนำผลการทำวิจัยเป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดนโยบายการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตรได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. สถานศึกษา มีคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ ทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

5.3.6 การนำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้

การนำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง เพราะครูสามารถใช้ข้อมูลหรือนวัตกรรมที่ค้นพบในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ซึ่งการนำไปใช้ดังกล่าว จะทำให้การวิจัยในชั้นเรียนมีความสมบูรณ์และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ดังที่ ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล (2543 : 233-244) ให้ความเห็นว่า นักวิชาการและครูใช้ประโยชน์งานวิจัยต่างกัน นักวิชาการมุ่งได้ความรู้จากผลงานวิจัยต่างๆ ทั้งของตนเองและของผู้อื่น เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการ แม้จะมุ่งหวังการนำไปใช้เชิงปฏิบัติด้วยก็มักเป็นจุดมุ่งหมายรอง หรือจุดมุ่งหมายระยะต่อไป แต่สำหรับครูประโยชน์ที่พึงคาดหวังจากการวิจัยไป เพื่อการใช้หรือปรับใช้การสอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในระดับปฏิบัติ การมุ่งผลเชิงวิชาการเป็นประโยชน์ในระดับรอง

จุดมุ่งหมายในการนำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้มีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542)

1. เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน
2. เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานเฉพาะด้าน
4. เพื่อให้ประเมินผล และพัฒนาปฏิบัติงานของครูหรือหน่วยงาน

แนวทางการนำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ มีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542)

1. นำไปใช้การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

1.1 ผู้บริหาร นำไปใช้ในการวางแผน / กำหนดนโยบายการเรียนการสอนและ

พัฒนาหลักสูตร

1.1.1 ใช้ในการวางแผน / กำหนดนโยบายการเรียนการสอนและพัฒนา

หลักสูตร

1.1.2 ใช้ปรับปรุง / ดัดแปลงงานให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างเป็นระบบ

1.2 ครูผู้สอน นำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนในห้องเรียน

ได้แก่

1.2.1 ใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนโดยตรง

1.2.2 ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอน

1.2.3 ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

2. นำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอน

3. นำไปใช้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ

- ผลงานมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ครู และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ผลงานมีรูปแบบการเขียนรายงานที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับ

การส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ ควรมึวิธีการดำเนินการดังนี้

ครู

1. จัดทำสรุปผลการวิจัยด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เผยแพร่แก่บุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ครูควรนำวิธีการ/นวัตกรรมที่ค้นพบจากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

3. ครูแลกเปลี่ยนงานวิจัยของตนกับผู้อื่น เช่น การนำเสนอผลการวิจัยในที่ประชุมการเข้าร่วมสัมมนา และการเผยแพร่เอกสาร

ผู้บริหาร

1. กระตุ้นให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นพื้นฐานการสอน เช่น การศึกษาเอกสารทางวิชาการ การสนทนากับผู้รู้ เป็นต้น

2. จัดให้มีการประชุมปฏิบัติการทางวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนแก่ครู

4. นำผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

5.3.7 แนวทางการพัฒนาทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียน

เพื่อให้ครูมีทักษะการทำวิจัยดังกล่าว ได้มีผู้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการวิจัยไปปฏิบัติการในวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 2 รูปแบบหลัก ๆ ดังนี้ ได้แก่ (กรมวิชาการ, 2542)

1. การวิจัยทางการศึกษา สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท คือ

1.1 การวิจัยที่ยึดตามแบบแผนการวิจัย

1.2 งานวิจัยที่ใช้ในการวิจัยแบบง่าย ๆ

1.3 งานวิจัยที่ใช้ในวิธีการปฏิบัติงาน

2. การส่งเสริมการวิจัยแบบร่วมมือ

การผลักดันให้การวิจัยในชั้นเรียนที่เกิดขึ้นได้สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้วิธีการวิจัยแบบร่วมมือกัน ซึ่งได้เสนอแนะว่า การวิจัยแบบร่วมมือกัน ทำได้ 2 รูปแบบ คือ การร่วมมือแบบลำดับขั้นตอน และการร่วมมือแบบเท่าเทียมกัน ถ้าครูทำวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้วิธีการแบบแรกก็ควรจะมีโดยอาศัยความร่วมมือกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยสำหรับแบบหลัง เป็นการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมคิดเทียบกันคิดหาวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งจะใช้วิธีนี้ได้ครูและเพื่อนครูก็ต้องมีความรู้ที่สามารถทำวิจัยได้ในระดับหนึ่ง

3. การสร้างเครือข่ายการทำวิจัยในชั้นเรียน

5.4 สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สื่อ (Medias) หมายถึง ตัวกลางที่ทำให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันไปยังผู้เรียนโดยเห็นเนื้อหาอันเป็นความรู้ตามหลักสูตร หรือกิจกรรม เพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ (กรมวิชาการ, 2542)

เทคโนโลยี (Technology) หมายถึง วิทยาการที่เกี่ยวกับศิลปะในการนำเอาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรม (กรมวิชาการ, 2542)

5.4.1 สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการ หรือกระบวนการ วัสดุ ของจริง เครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งมีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

การจัดการศึกษาดามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และอื่นๆ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 64 กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำราเรียน หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและพัฒนางานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 65 กล่าวว่า ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผลผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดลักษณะของหลักสูตรของสื่อการเรียนรู้ ไว้ว่าควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีและสื่ออื่นๆ

สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นสื่อที่ใช้สำหรับการศึกษา

ค้นคว้าหาความจัดด้วยตนเอง ทั้งของผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดหา จัดทำ พัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง รวมทั้งนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ในการเรียนรู้โดยใช้ วิจารณ์อย่างถี่ถ้วนในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีย่างเพียงพอพร้อม โดยเฉพาะหนังสือเรียน ตำราที่สามารถใช้ได้ตลอดช่วงชั้น และสถานศึกษาควรจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อ ห้องสมุด ฯลฯ บริการผู้เรียน ผู้สอน และ ประชาชน ได้ศึกษาค้นคว้าตลอดเวลา

เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดัดแปลงการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนและสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน

ประเภทสื่อการเรียนรู้

ประเภทสื่อที่ใช้เพื่อการเรียนรู้ของครูและนักเรียนมีอยู่มากมายหลายชนิดเพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน ได้แบ่งสื่อการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ประการแรก คือ สิ่งสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือค้นคว้า พจนานุกรม สารานุกรม ภาพเหล็ก แผ่นพับ ไปสเตอร์ และอื่นๆ

ประเภทที่ 2 คือ สื่อเทคโนโลยี ได้แก่ วีดิทัศน์ แถบบันทึกเสียง สื่อคอมพิวเตอร์ ช่วยสอน ซีดีรอม อินเทอร์เน็ท และอื่นๆ

ประเภทที่ 3 คือ สื่ออื่นๆ ได้แก่ สื่อบุคคล ได้แก่ กบ กิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม สถานที่สำคัญในการศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ฯลฯ

ประการที่ 4 คือ สื่อประสม แบ่งสื่อประสมเป็น 2 ความหมาย คือ สื่อประสมในความหมายหนึ่ง (Multimedia) เป็นสื่อประเภทที่ใช้โดยการนำสื่อหลายประเภทมาใช้ร่วมกันในการเรียนการสอน เช่น นำวีดิทัศน์มาใช้ประกอบการบรรยายของผู้เรียน โดยมีสื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วย หรือการใช้ชุดการเรียนหรือชุดการสอนและจะมีลักษณะเป็น สื่อหลายแบบ ตามศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตสถาน

สื่อประสมในความหมายที่สอง (Multimedia) เป็นสื่อประสมที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐานในการเสนอเอกสารสารสนเทศหรือผลิตเพื่อเสนอข้อมูลประเภทต่างๆ เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ตัวอักษร และเสียงในลักษณะของสื่อหลายมิติ

หลักการใช้สื่อการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนจะต้องวางแผนจัดการเรียนรู้และเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม หรือการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ (กรมวิชาการ, 2542)

1. สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอน
2. เหมาะสมกับผู้เรียน
3. มีความเป็นไปได้นและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม
4. ความสะดวกและความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้

นอกเหนือจากการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงสิ่งที่มี

ประสิทธิภาพด้วย ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. การเตรียมจัดสภาพแวดล้อม
2. การเตรียมตัวของผู้สอน
3. การเตรียมพร้อมผู้เรียน
4. การใช้สื่อการเรียนรู้
5. การประเมินการใช้สื่อการเรียนรู้

กระบวนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ แบ่งได้เป็น 4 ลักษณะใหญ่ คือ

1. การสร้าง / ผลิตเอง
2. การจัดทำเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงบางส่วน

3. การเลือกสื่อการเรียนรู้ที่จัดจำหน่าย

4. การค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ

สำหรับการผลิตสื่อสำหรับครูผู้สอน ควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

1. สร้างเองจากความคิดสร้างสรรค์ และคลังประสบการณ์ที่สั่งสมไว้
2. ส่งเสริมให้นักเรียนสร้าง หรือนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้าง
3. ร่วมมือกับเพื่อนครูในวิชาเดียวกัน หรือต่างวิชา เพื่อใช้สื่อร่วมกัน หรือ

แลกเปลี่ยนความร่วมมือกัน

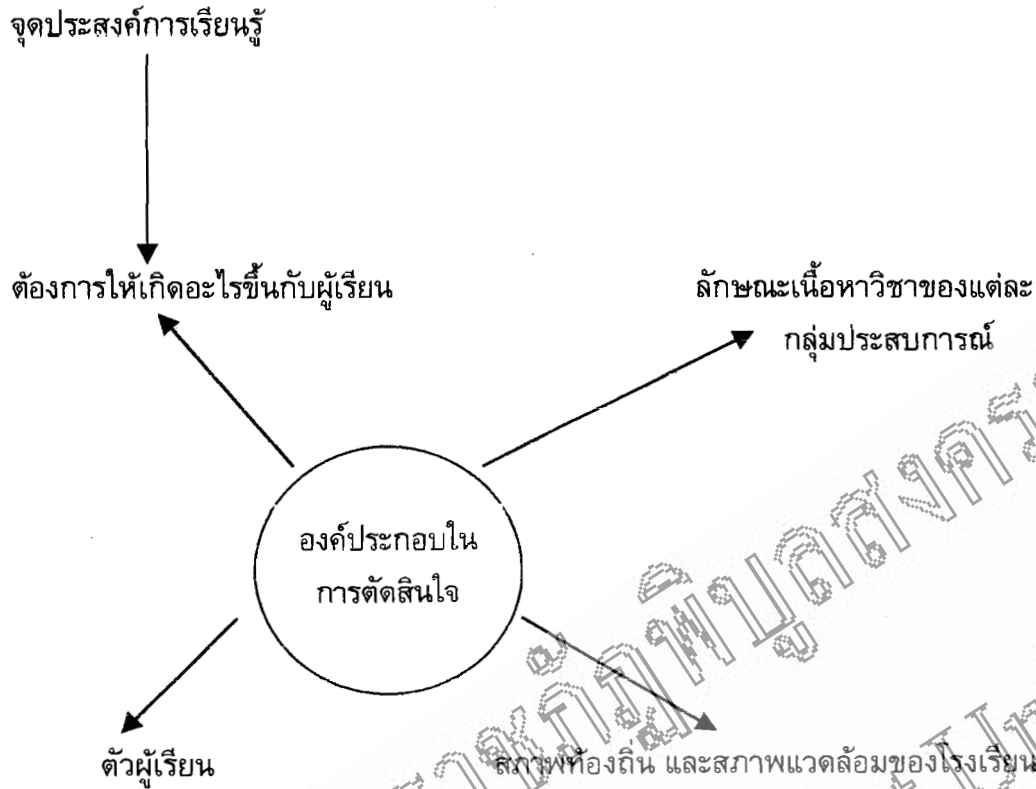
4. ดัดแปลงจากสื่อที่มีอยู่ โดยปรับปรุงและเพิ่มคุณค่าให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน

สอน

การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าสื่อที่ใช้ ครูผู้สอนทุกคนควรเข้าใจและสามารถเป็นผู้ประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ต้องการใช้ได้ โดยรอบรู้ในวิธีการประเมิน เนื้อหาสิ่งที่จะประเมิน ลักษณะของสื่อที่ดี ความต้องการตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน การตัดสินผล และสรุปผล จึงสามารถตัดสินคุณค่าของสื่อที่ต้องการใช้ หรือต้องการพิจารณาคุณภาพว่าสอดคล้องกับความต้องการใช้มากน้อยเพียงใด และควรพัฒนาให้เหมาะสมอย่างไร ซึ่งเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ โดยวิธีการเพิ่มเติม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือจัดหาใหม่

ดังนั้นการประเมินการใช้สื่อการเรียนรู้ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการใช้สื่อมาวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจนมีอุปสรรคปัญหาจากการใช้อย่างไร มีความเหมาะสมกับกิจกรรมและกลุ่มผู้เรียนในระดับใด โดยจะต้องพิจารณาลักษณะทางกายภาพของสื่อและสาระที่สื่อสารไปยังผู้เรียน บางครั้งสื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้นั้นอาจมีความเหมาะสมด้านกายภาพ แต่คุณค่าในด้านสาระยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย การประเมินจะช่วยให้การตัดสินใจเลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ สำหรับการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป หรือพัฒนาโดยการดัดแปลง ปรับปรุง แก้ไข จัดทำเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าภาพของสื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกว้างขวางมาก ครูผู้สอนสามารถใช้สื่อการเรียนรู้ได้หลากหลาย รวมทั้งสามารถจัดทำขึ้นใช้เอง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ความรู้เกี่ยวกับหลักการ / หลักเกณฑ์ของสื่อที่มีคุณภาพแต่ละประเภทที่ใช้ เป็นแนวทางการผลิต เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบประเมินสื่อที่จัดทำไว้แล้ว เพื่อเลือกสื่อที่มีคุณภาพมาใช้ประกอบการเรียน สรุปจะได้แผนภูมิ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิ 2 การประเมินการใช้สื่อการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2542)

5.4.2 เทคโนโลยีทางการศึกษา

ปัจจุบันทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยีมีความสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเทคโนโลยีอาจเป็นคนที่หรือเครื่องมือช่วยสอนก็เป็นสิ่งพิมพ์หรือไม่เป็นก็ได้ เป็นเทคโนโลยีหรือสื่อการสอน สิ่งเหล่านี้อาจจะพบทั้งในหรือนอกห้องเรียน ทรัพยากรเหล่านี้รวมถึงบุคคล สิ่งอำนวยความสะดวก หรือเทคโนโลยี หรือสื่อการเรียนการสอนที่ใช้บรรจุข้อมูล กระตุ้นให้คิด และให้ประสบการณ์การเรียนรู้มากขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุนโยบายเพื่อพัฒนาการด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างชัดเจน โดยจัดไว้ในหมวด 9 ตั้งแต่มาตรา 63 จนถึง มาตรา 69 รวม 7 มาตราด้วยกัน ส่วนมาตรา 69 นั้นให้รัฐจัดให้มีหน่วยงานใช้ร่วมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาขึ้นมา

ความหมายของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มีผู้ให้ความหมายของเทคโนโลยีการศึกษาไว้ต่างๆ กันมากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมนำเสนอไว้ส่วนหนึ่ง ดังนี้

สภาเทคโนโลยีการศึกษาแห่งสหราชอาณาจักร (Council for Educational Technology for United Kingdom (CET)) ให้ความหมายของเทคโนโลยีการศึกษาว่าเป็นการพัฒนาประยุกต์ และประเมินระบบหรือเทคนิควิธีการสอนที่จะช่วยเพิ่มพูนกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2537 : 10)

ศูนย์การศึกษาแห่งชาติแห่งสหราชอาณาจักร (National Centre for Programmed Learning, Uk) ให้ความหมายว่า เทคโนโลยีการศึกษา เป็นการนำเอากระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการเรียนการสอน แม้จะไม่มีวิธีการที่แน่นอนเหมือนกันกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แต่เทคโนโลยีการศึกษาก็สามารถผสมผสานเทคนิควิธีการต่างๆ และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ โดยใช้แบบทดสอบ และการสังเกต (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2537 : 10)

กิตินันท์ มลิทอง (2537: 5) ให้ความหมายว่า เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นการประยุกต์นำเอาบุคคล องค์กร กระบวนการและผลผลิตของเทคโนโลยีทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ เทคนิควิธีการ รวมถึงหลักการทางด้านจิตวิทยา มาใช้ เพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านการจัดการ การบริหาร และการปรับปรุงด้านการเรียนการสอน

จากความหมายของเทคโนโลยีการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ามีประเด็นหลักที่คล้ายกัน คือ เป็นการประยุกต์เทคนิควิธีการ อุปกรณ์ และบุคลากรเพื่อปรับปรุงด้านการเรียนและเพิ่มผลสำเร็จทางการศึกษา

บทบาทของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ศิริพงษ์ พยอมแย้ม (2537 : 10-12) ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีการศึกษาว่า สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิผลทางการศึกษาได้ในลักษณะต่อไปนี้

1. ด้านผู้สอน

เทคโนโลยีการศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ครู ในระดับความสามารถที่ต่างกันให้มีระดับความสามารถในการสอนที่เป็นมาตรฐานใกล้เคียงกันได้ โดยสรุปเทคโนโลยีการศึกษาจะช่วยผู้สอนในลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 ช่วยลดเวลาในการสอนของครูเพราะในบางกิจกรรมการเรียนการสอนเทคโนโลยีจะช่วยสอนแทนครูได้

1.2 ช่วยให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการสอนของตน

1.3 ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดีแก่ครู และนักเรียน

1.4 เทคโนโลยีด้านเทคนิค วิธีการที่จะช่วยให้ครู และนักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ด้านผู้เรียน เทคโนโลยีการศึกษาจะมีส่วนช่วยผู้บริหารการศึกษาในลักษณะ

ต่อไปนี้เป็น

2.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามลำดับความสามารถในลักษณะการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

2.2 ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจและซาบซึ้งต่อบทเรียนที่ซับซ้อนและเข้าใจยาก

2.3 ผู้เรียนจะมีความพอใจและสนุกสนานต่อการเรียนยิ่งขึ้น

2.4 ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

3. ด้านผู้บริหาร เทคโนโลยีการศึกษาจะมีส่วนช่วยสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในลักษณะต่อไปนี้

3.1 เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาแก่หน่วยงานในความรับผิดชอบของตน

3.2 เป็นการลดงบประมาณทางการศึกษาลง เช่น การลดจำนวนครู เป็นต้น

3.3 สามารถใช้เทคโนโลยีควบคุมมาตรฐานการเรียนการสอนของครูได้ เช่น การใช้ชุดการสอนสำหรับครู การใช้ศูนย์การเรียน ฯลฯ

3.4 สามารถบริหารหลักสูตรให้บรรลุเป้าประสงค์ได้ เช่น การใช้การสอนระบบทางไกล สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถมาเรียนในโรงเรียนได้

3.5 สามารถใกล้ชิดกับชุมชน โดยการใช้แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาช่วยระบบการศึกษาได้

4. ด้านหลักสูตร

4.1 ช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปตรงเป้าประสงค์ของหลักสูตร

4.2 ช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้หลักสูตร

4.3 ช่วยให้หลักสูตรสามารถเปิดกว้างได้ เช่น การขยายโอกาสทางการเรียนแก่ผู้ที่ไม่มีโอกาส

4.4 ช่วยให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น เช่น การไม่กำหนดชั้นเรียนและเวลาเรียนที่ตายตัว เป็นต้น

เทคโนโลยีสารสนเทศ คืออะไร

เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ Information Technology ที่มักเรียกว่า ไอที (IT) เป็นการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีโทรคมนาคม เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดกระทำกับข้อมูล และนำเสนอข้อมูลได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดต่อหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ซึ่งการนำข้อมูลไปใช้นั้น จะเป็นตัวแรงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรที่จะนำไปสู่การพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะทางการศึกษานั้นนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุก ๆ คน จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง

ตลอดเวลา เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและรวดเร็ว และการใช้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา หมายถึง การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ และเครือข่ายโทรคมนาคมที่เชื่อมต่อกัน สำหรับใช้ในการส่งและรับข้อมูล และมัลติมีเดียเกี่ยวกับความรู้ โดยผ่านกระบวนการประมวลหรือจัดทำให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมายและความสะดวกใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้คนไทยสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการศึกษา

เทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถนำมาใช้ในด้านศึกษานั้นมีทั้ง เทคโนโลยีเสียง หรือ **Audio Technology** เทคโนโลยีภาพเคลื่อนไหว หรือ **Video Technology** และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

เทคโนโลยีเสียง ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง และเทปเสียง เทคโนโลยีเสียง เป็นเทคโนโลยีที่สลับซับซ้อนในเชิงเทคนิคน้อยที่สุดในบรรดาเทคโนโลยีทั้ง 3 ประเภท ที่ได้กล่าวมาข้างต้นและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดด้วย

เทคโนโลยีภาพเคลื่อนไหว เป็นเทคนิคที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนในเชิงเทคนิคและเสียค่าใช้จ่ายสูง โดยเฉพาะในส่วนของวงจรผลิตรายการ แต่ก็มีข้อดีที่สำคัญคือช่วยถ่ายทอดความรู้ได้ทั้งในรูปของภาพเคลื่อนไหวและเสียงประสมเข้าด้วยกัน และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ยากต่อการเข้าใจ เช่น ความงามจากสถาปัตยกรรม ศิลปะอื่นๆ และทักษะในการแสดงออกต่างๆ เป็นต้น เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เป็นเทคโนโลยีที่ซับซ้อนในเชิงเทคนิคและเสียค่าใช้จ่ายสูงสุด การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในฐานะสื่อการเรียนการสอนนั้นมีข้อดีช่วยให้ผู้เรียนสามารถย้อนกลับเพื่อทบทวนบทเรียนหากไม่เข้าใจ และสามารถกำหนดเวลาเรียนของตนเองได้ นอกจากนี้ยังสามารถเก็บข้อมูลการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนไว้ด้วย เพื่อปรับปรุงแก้ไขในภายหลัง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การโต้ตอบทันที (**Feed Back**) ระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งเปรียบคอมพิวเตอร์ในฐานะสื่อการเรียนการสอนก็คือ การออกแบบและการผลิตชุดการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ (**Courseware**) จำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความรู้และความชำนาญในด้านกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีภาพเคลื่อนไหวในฐานะสื่อการเรียนการสอนทางไกล คือ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ **Computer Assisted Instruction –CAI** และวิดีโอทัศน์ ชนิดมีการโต้ตอบ หรือ **Interactive Video**

เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษามีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542)

1. สิ่งพิมพ์ ตำราเรียน และแบบฝึกหัด เป็นสิ่งพิมพ์ธรรมดาที่สุดที่ใช้ในชั้นเรียน ครูไม่ควรยึดติดกับสิ่งพิมพ์โดยไม่ยืดหยุ่น ครูมืออาชีพจะใช้สิ่งพิมพ์ เป็นสื่อการสอนไม่ใช่สิ่งทดแทนการสอน

2. แหล่งทรัพยากรในชุมชน แหล่งทรัพยากรในชุมชนอาจเป็นสถานที่สาธารณะ เช่น สำนักงานศึกษาธิการ ศูนย์สื่อของโรงเรียนต่างๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ซึ่งครูและนักเรียนสามารถใช้ทรัพยากรเหล่านี้ได้โดยใช้การติดต่อส่วนบุคคลทางไปรษณีย์ หรือสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์ โทรสาร หรือเครือข่ายช่วยคอมพิวเตอร์

3. ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียน คือ สภาพแวดล้อมทางการเรียนที่บรรจุกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการเรียนด้วยตนเอง เนื้อหาวิชาการ หรือหลักสูตรออกเป็น ส่วน ๆ จัดแต่ละส่วนให้ศูนย์ต่างๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจ

4. ชุดการสอน คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบและจัดเป็นระบบ อันประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์โดยกิจกรรมดังกล่าวได้รับการรวบรวมไว้เป็นระเบียบในกล่องเพื่อเตรียมไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากประสบการณ์ทั้งหมด ชุดการสอน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1 ชุดการสอนเป็นรายบุคคล

4.2 ชุดการสอนสำหรับการเรียนเป็นกลุ่มย่อย

4.3 ชุดการสอนประกอบการบรรยายของครู

5. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นเทคโนโลยีระดับสูงที่จะนำมาประยุกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและปฏิสัมพันธ์สัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับภาวะการรับรู้ของผู้เรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีลักษณะเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมได้เด่นชัด 4 รูปแบบ คือ

5.1 โปรแกรมการสอนเนื้อหารายละเอียด ลักษณะกิจกรรมเป็นการเสนอเนื้อหา ผู้เรียนจะต้องติดตามเนื้อหา ตอบคำถาม ตัดสินใจ และรับคำตอบกลับจากโปรแกรมทันที

5.2 โปรแกรมแบบฝึกทักษะ เนื้อหาจะมีลักษณะฝึกทักษะผู้เรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เริ่มจากบทนำ เลือกคำถาม ตอบคำถาม และคำตอบ ตัดสิน คำตอบ รู้ผล คำตอบ ผู้เรียนจะย้อนกลับมาฝึกจนถึงเกณฑ์ในระดับที่พึงพอใจได้

5.3 โปรแกรมจำลองสถานการณ์ เนื้อหามุ่งให้ฝึกทักษะและการเรียนรู้โดยไม่ต้องเสี่ยงภัย หรือเสียค่าใช้จ่ายมาก

5.4 โปรแกรมการศึกษา เนื้อหาจะเริ่มจากบทนำ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมีวิธีการ และกฎเกณฑ์ แล้วจึงเสนอเหตุการณ์ให้กับผู้เรียนได้เลือก แล้วมีการแข่งขัน ผู้เรียนจะเล่นเกมมากกว่า 1 คนก็ได้

6. บทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูป เป็นบทเรียนที่เสนอเนื้อหาของวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นขั้นตอนย่อยๆ มักอยู่ในรูปของกรอบหรือแฟรมโดยเสนอเนื้อหาทีละน้อย มีคำถามให้ผู้เรียนคิดและตอบ แล้วเฉลยคำตอบให้ทันที โดยมากบทเรียนสำเร็จรูปมักอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ที่เสนอความคิดรวบยอดที่จัดลำดับไว้แล้วเป็นอย่างดี

5.5 การวัดผลและการประเมินผลทางการศึกษา

ความหมายของการวัดผลและการประเมินผล

การวัดผล หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่จะให้มาซึ่งประมาณจำนวนหนึ่งทีแทนคุณสมบัติ หรือคุณภาพของสิ่งที่จะวัดนั้น (กรมวิชาการ, 2542)

การประเมินผล หมายถึง การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ ความจริง และการกระทำบางอย่างขึ้นอยู่กับการวัดเพียงอย่างเดียว เช่น การสอบ เป็นต้น (กรมวิชาการ, 2542) สำหรับการประเมินผลของแต่ละครั้งประกอบด้วย

1. ผลของการวัดที่ได้จากการกระบวนต่างๆ เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการตรวจสอบ
2. เกณฑ์การพิจารณาเพื่อใช้เป็นแนวทางหรือหลักในการพิจารณาว่า เก่ง-อ่อน พอใจ-ไม่พอใจ ฯลฯ โดยการนำผลที่วัดได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. การตัดสินใจเป็นกรณีขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลของการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ประเภทของการการประเมินผล

การแบ่งประเภทของการประเมินผลตามลักษณะของการเรียนการสอนมี 2 ประเภท คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

■ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (Formative) มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

(I) เป็นการประเมินผลหลังจากนักเรียนจบตอนหนึ่งๆ ในแต่ละหน่วย หรือ หลังจากการเรียนจบในหน่วยนั้น ๆ

(2) เป็นการช่วยให้นักเรียนและครูปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น มิใช่เป็นการตัดสินใจได้หรือตก

(3) เป็นการประเมินผล เพื่อวินิจฉัยความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะ ๆ ว่าให้เกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด และเมื่อรู้ข้อบกพร่องแล้วก็ควรมีการสอนซ่อมเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

(4) เป็นการช่วยทำนุบายการสอนของครูได้ตรงจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วย หรือแต่ละบทเรียนมากน้อยเพียงใด

(5) เป็นการช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการแข่งขัน และเรียนด้วยความตั้งใจเสมอ

2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Evaluation) มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

(1) เป็นการประเมินผลหลังจากการเรียนการสอนไล่สิ้นสุด หรืออาจจะสิ้นภาคเรียน ซึ่งจะได้ใช้การสอบไล่เลื่อนชั้น หรือตัดสินผลการเรียน

(2) เป็นการเปรียบเทียบการเรียนรู้ตลอดปี หรือตลอดภาคเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล

(3) เป็นการพิจารณาเริ่มต้นการสอนวิชาที่จะต้องสอนสืบกันต่อไป

(4) เป็นการประเมินทั่วไปทางวิชาได้อย่างกว้างขวาง และประเมินผลพฤติกรรมต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนด้วย

การประเมินผล (Evaluation) มีวิธีการอย่างหลากหลาย ซึ่งวิธีการรูปแบบเดิมนิยมประเมินด้วย แบบทดสอบ (Test) หรือข้อสอบ แต่ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ครูจะต้องเพิ่มวิธีการประเมินอย่างหลากหลาย และมุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic) คือ การประเมินกระบวนการเรียนรู้ และการปฏิบัติงานของผู้เรียนตามสภาพเป็นจริง ตั้งแต่เริ่มต้นจนบรรลุผลสำเร็จครบวงจรเป็นการประเมิน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนให้เด็กได้ร่วมประเมินด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ส่วนครูเมื่อทราบปัญหาจุดบกพร่องของผู้เรียนก็จะชี้ให้เห็น และร่วมกันพัฒนาจุดบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นขั้นตอน ดังนั้นความเชื่อในเรื่องของการประเมินผลตามสภาพเป็นจริง จึงเป็นวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับหลักการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ได้แก่ การประเมินจากการสังเกตพิจารณาจากครู (Observation Assessment) เป็นการเฝ้าสังเกตและบันทึกกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือมีการเฝ้าดูเด็ก (Kids-watching) โดยมีแบบบันทึกกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งครูอาจนำรูปแบบมาจากทักษะกระบวนการ 9 ชั้น ก็ได้หากเป็นการสังเกตกระบวนการปฏิบัติงานของเด็ก หรือกระบวนการกลุ่ม การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นการประเมินผลงานในแฟ้มจากทุกวิชา โดยให้ผู้เรียนเลือกสรร

ผลงานเด่นๆ ในแต่ละวิชามาจัดเข้าแฟ้ม พร้อมทั้งมีแบบประเมินตนเอง แบบประเมินจากกลุ่มเพื่อน แบบประเมินจากผู้ปกครองและแบบประเมินจากผู้สอนอยู่ในแฟ้มครบวงจร การประเมินจากรายงาน (Report) หมายถึง การเล่าเรื่อง หรือบอกผลสำเร็จในการศึกษาค้นคว้า เรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจเป็นใบรายงานแผ่นเดียวหรือรวบรวมเป็นเล่มก็ได้ ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ทำรายงาน เนื้อหาสาระและระยะเวลา การประเมินจากโครงการงาน (Project Work) หมายถึง กระบวนการทำงานที่กลุ่มผู้เรียนเป็นผู้กำหนดจุดประสงค์และกิจกรรมด้วยตนเอง และเสนอผลงานแก่ครูผู้สอน เช่น โครงการสำรวจข้อมูล โครงการศึกษาค้นคว้า โครงการสร้างหรือพัฒนาผลงาน เป็นต้น การประเมินจากการจัดนิทรรศการ (Exhibition) เป็นการนำผลงานจากการประเมิน nurse ให้ผู้ชมนิทรรศการร่วมประเมิน และครูเป็นผู้ประเมินผลงาน และการบริหารจัดการ นอกจากนี้ครูสามารถที่จะคิดค้นรูปแบบการประเมินตามสภาพจริง เพื่อตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้ในรูปแบบอื่นๆ เช่น แบบการประเมินสำหรับเด็กมีดปกติ แบบประเมินสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น

ความหมายของแฟ้มสะสมงาน

แฟ้มสะสมงานหรือในภาษาอังกฤษใช้คำว่า **portfolio** นั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายดังนี้

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (2540 : 12) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงานเป็นตัวอย่างของหลักฐานที่เลือกเก็บรวบรวมไว้ เพื่อแสดงถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความพยายาม ความก้าวหน้า ความสำเร็จของนักเรียน เป็นการประเมินที่เน้นให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน

สุวิทย์ มูลคำ (2540 : 7) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน หมายถึง สิ่งที่เก็บรวบรวมตามตัวอย่าง (Samples) หรือบางส่วนของหลักฐาน (Evidence) ที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ความพยายาม ความถนัดของบุคคล หรือประเมินที่ต้องการจัดแฟ้มสะสมงานไว้อย่างเป็นระบบ โดยบุคคลนั้นและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดทำแฟ้มสะสมงานร่วมกัน

สรุปแล้ว แฟ้มสะสมงาน ก็คือ แหล่งที่รวบรวมอย่างมีจุดประสงค์โดยยึดผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือก การประเมินผลงานของตนเอง และสะท้อนข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของตนเองเพื่อแสดงถึงความสามารถ ความพยายาม ความก้าวหน้า ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของผู้เรียนเอง

วัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment)

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539 : 69)

1. เพื่อแสดงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้
2. เพื่อแสดงตัวอย่างกระบวนการ หรือพฤติกรรมที่เกิดจากความพยายามที่จะกระทำลงไป
3. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล
4. เพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับตัวนักเรียน
5. สร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนในการพัฒนาตัวนักเรียน

ขั้นตอนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

ขั้นตอนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน มีดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539 : 70)

1. วางแผนการจัดทำแฟ้มผลงาน ได้แก่
 - (1) การเตรียมตัวผู้สอน ศึกษาหลักสูตรแผนการจัดการเรียนรู้ การวัดผล การประเมินผล ฯลฯ
 - (2) การเตรียมตัวผู้เรียน แจ้งการเรียนรู้กิจกรรมที่ปฏิบัติ การวัดผลประเมินผล ฯลฯ
2. การเก็บรวบรวมผลงานหรือหลักฐาน โดยการวางแผนร่วมกับผู้เรียนให้อภิปรายในประเด็นดังต่อไปนี้ เก็บอย่างไร เก็บเมื่อไร เก็บไว้ที่ใด
3. คัดเลือกผลงาน คัดเลือกอย่างไรให้ครอบคลุมอะไรบ้าง ใครเป็นคนคัดเลือก (ผู้เรียนรวบรวม คัดเลือก ตีกรตรง และบทกวี) ลักษณะชิ้นงานที่ผู้เรียนควรเก็บไว้ดีที่สุด ชอบมีคุณค่า ทำยาก มีความหมายเป็นที่ระลึก
4. การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานของผู้เรียนขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาอารมณ์ และความรู้สึกของผู้เรียน อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจโดยการให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกต่องานที่ผู้เรียนทำ
5. การประเมินผลงานของตนเอง เมื่อผู้เรียนจัดทำแฟ้มสะสมผลงานเสร็จสิ้นแล้ว ประสพการณ์การเรียนรู้ อันมีค่าจากผลงานเหล่านี้ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินผลงานของตนเอง โดยอาจจะให้ตอบคำถามเหล่านี้ คือ สิ่งที่ดีประกายให้ผู้เรียนเกิด ประสพการณ์ในการผลิตผลงานในแฟ้มนี้ คิดว่างานชิ้นใดที่อยากจะพัฒนาให้ดีขึ้นอีก ในการประเมินผลงานนั้นต้องยึดให้ผู้เรียนวิเคราะห์ทั้งจุดเด่น และจุดบกพร่องของงานก่อนการตัดสิน
6. ประเมินแฟ้มงานโดยกลุ่ม ควรกำหนดวันใดวันหนึ่งให้เป็นวันประเมินงาน ทุกกลุ่มร่วมกัน ให้แต่ละคนเขียนข้อวิจารณ์ วิธีนี้ผู้เรียนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับซึ่งช่วยเสริมแรงคิด ได้รับข้อเสนอแนะ เพื่อให้เห็นแง่มุมหลากหลายสามารถนำไปพัฒนาแฟ้มของตนได้ดียิ่งขึ้น

7. การประเมินผลงานโดยครูผู้สอนในการประเมินผลงานของผู้เรียน นอกจากจะพิจารณากระบวนการทำงาน คุณภาพของงานแล้ว จะต้องพิจารณานิสัยการทำงาน ทักษะการเรียนรู้ ทักษะทางสังคม โดยจัดทำ **Rating Scale** ประกอบการประเมิน

8. การจัดนิทรรศการผลงานของผู้เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงาน ได้รับทราบว่ามีแนวคิดอย่างไรและมีความคาดหวังอะไรในผลงาน พร้อมทั้งได้มีโอกาสรับกรวิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลอื่นๆ

หมายเหตุ การประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน ผู้เรียนจะต้องจัดทำแฟ้มสะสมงานที่แสดงถึงพัฒนาการด้านความรู้ ความคิด ทักษะ / กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม จำนวน I แฟ้ม

ประโยชน์การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน

ประโยชน์การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน มีดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539 : 73)

1. เป็นแนวทางและเป็นสิ่งที่คุณครูใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้
2. เป็นการรวบรวมผลงานที่แสดงลักษณะโดยเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน
3. เน้นในสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้
4. ผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นและการประเมินผลร่วมกัน

5. เป็นการรวบรวมเอกสารอย่างแพร่หลายทั้งที่เป็นตัวอย่างที่เป็นผลผลิตการประยุกต์ใช้แฟ้มสะสมผลงานในสภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียน แฟ้มสะสมผลงานในสภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539 : 74)

1. แผนการศึกษาส่วนบุคคล (**Personalized Education Plan** ใช้ตัวย่อ **PEP**) ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายการเรียนโดยยึดหลักสูตรเป็นแนวทางสำคัญ

2. แฟ้มผลงานสะสม หรือแฟ้มปฏิบัติงาน (**Working Portfolio** ใช้ตัวย่อ **WP**) นักเรียนรวบรวมผลงานและหลักฐานต่างๆ จากการเรียนโดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ได้กำหนดร่วมกับครูผู้สอนในการประเมินและคัดเลือกผลงาน

3. แฟ้มสะสมผลงาน (**Portfolio of Evidence** ใช้ตัวย่อว่า **POE**) ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันประเมิน เพื่อคัดเลือกผลงานจาก **Working Portfolio**

ดังนั้นการประเมินผลต้องเปลี่ยนใหม่ให้สอดคล้องกับวิธีการสอนไม่ควรใช้ข้อสอบมาวัดความจำของนักเรียนว่า จำอะไรได้บ้าง แต่ต้องเปลี่ยนไปเป็นการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือการประเมินตามสภาพจริง (**Authentic Assessment**) ตามมาตรา 26 กล่าวคือ ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากการพัฒนาการของผู้เรียน ความ

ประพจน์ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบของการศึกษา

การประเมินโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนนั้นสามารถประเมินได้จากแฟ้มผลงานนักเรียน (Portfolio Assessment) ว่ามีพัฒนาการในการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าขึ้นอย่างไร เพราะชิ้นงานในแฟ้มจะเป็นภาพสะท้อนของพัฒนาการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538 : 23) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย และตรงกับความต้องการของผู้เรียน บทบาทผู้สอนเป็นนักจัดการ เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ รับผิดชอบ วิเคราะห์วิธีการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาวิธีการเรียน เพื่อเป้าหมายเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินเพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งบูรณาการในตัวผู้เรียนแล้วแสดงออกมาให้ปรากฏในชีวิตประจำวันตามสภาพที่แท้จริง (Authentic Performance) มากน้อยเพียงใด ผลการประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนจะพัฒนามากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)

การประเมินตามสภาพจริง ผู้สอนจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการให้คะแนน เพื่ออธิบายความสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน Scoring Rubrics หรือเกณฑ์การให้คะแนนเป็นเครื่องมือในการให้คะแนนที่มีระบุเกณฑ์ (Criteria) ประเมินชิ้นงานและคุณภาพของชิ้นงานในแต่ละเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. การใช้ภาษา (Usage)
2. เนื้อหาสาระ (Content)
3. การเรียบเรียงเนื้อเรื่อง (Organization)
4. ความคล่องแคล่ว (Fluency)
5. กิริยาท่าทาง (Body Movement)

ครูควรเปิดโอกาสนักเรียนในการปรับปรุงชิ้นงานสม่ำเสมอ และให้เพื่อนช่วยกันประเมินชิ้นงานซึ่งกันและกันโดยใช้รูบิคส์ดังกล่าว เป้าหมายก็เพื่อช่วยให้ทุกคนทำงานได้ดีขึ้น และหลังจากที่เพื่อนช่วยประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

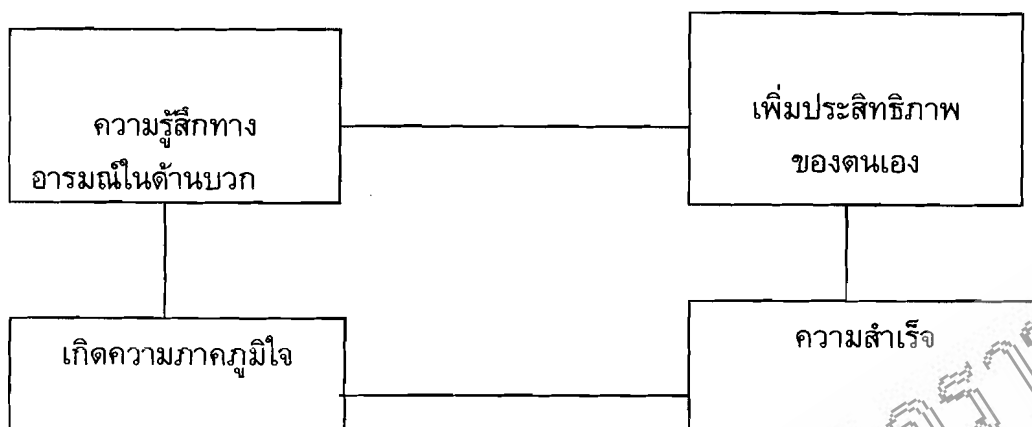
ขั้นตอนการประเมินจากสภาพจริง

ขั้นตอนในการประเมินจากสภาพจริง มีดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539 : 12)

1. ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการโดยวิเคราะห์จากหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น คู่มือการเรียน ฯลฯ
2. ทำความชัดเจนกับลักษณะและความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. กำหนดแนวทางของงานที่จะต้องปฏิบัติ
 - 3.1. งานที่ทุกคนต้องทำ
 - 3.2. งานที่ทำตามความสนใจ
4. กำหนดรายละเอียดของงาน
5. กำหนดกรอบการประเมิน (ทำแผนผังการประเมินที่แสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหา กับพฤติกรรมที่ต้องการประเมิน) ดังต่อไปนี้
 - 5.1 การสังเกต
 - 5.2 การสัมภาษณ์
 - 5.3 การตรวจงาน
 - 5.4 การรายงานตนเองของนักเรียน
 - 5.5 การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง
 - 5.6 การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง (Authentic Test)
 - 5.7 การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน
 - 5.8 การกำหนดตัวผู้ประเมิน (ครูมีใครบ้าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง)
 - 5.9 การกำหนดเกณฑ์การประเมินผล

การประเมินตนเอง (Self Assessment)

ในการเสนอผลงาน ผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนมีการประเมินตนเอง ทั้งด้านความคิด และด้านความรู้สึกโดยให้ผู้เรียนได้พูดถึงงานของตนเอง มีขั้นตอนกระบวนการอย่างไร มีจุดบกพร่อง จุดดีตรงไหน ผู้เรียนได้ความรู้อะไรบ้าง และผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่องานที่ทำ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เพื่อนๆ ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์งานของผู้เรียนอันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 3 การประเมินตนเอง

การประเมินกลุ่ม (Group Assessment)

ความสามารถที่จะทำงานในฐานะสมาชิกผู้มีประสิทธิภาพของกลุ่ม ถือว่าทักษะสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทุกกลุ่มวิชาจะต้องเน้นย้ำการทำงานเป็นกลุ่ม มีการจัดเตรียมความพร้อมอย่างมีคุณภาพ และมีการประเมินผลที่ละเอียดรอบคอบ การทำงานกลุ่มของผู้เรียนจะมีคุณภาพสูงสุด

การประเมินผลจากภายนอก เป็นการใช้คณะกรรมการประเมิน แนวทางดังกล่าวใช้มาเป็นเวลาหลายปีในสหรัฐอเมริกา คณะกรรมการประเมินผลได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการประเมินผลโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้ประเมินกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยผู้ตรวจการโรงเรียน ผู้บริหารซึ่งเดิมเคยเป็นครู และผู้ประเมินผลมืออาชีพจากหน่วยประเมินผลจากส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ในการประเมินโรงเรียน คณะกรรมการจะรวบรวมข้อมูลอย่างกว้างขวาง โดยผ่านการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การสังเกต การวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลจากแฟ้มปกรงานของคณะกรรมการตรวจสอบใช้เวลาหลายเดือน และผลิตรายงานการประเมินผลที่สมบูรณ์แล้วเสนอต่อผู้มีอำนาจในกระทรวงศึกษาธิการ และต่อโรงเรียน

การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและรายงาน

การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและรายงาน เป็นกระบวนการหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาทุกระดับ และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพ

ภายนอก รวมทั้งเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา

สถานศึกษาต้องจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และจะต้องจัดให้มีการดำเนินการใช้เรื่องต่างๆ ดังนี้

1. จัดระบบสารสนเทศ
2. กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา
3. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
5. ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
6. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยในประเทศ

2.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

สุจิตรา ผลมาก (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาเอกชน จังหวัดจันทบุรีในหกด้าน คือ ด้านหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร การนิเทศงานวิชาการและการวัดผลและประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาเอกชน จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารระหว่างเขตหญิงและเพศชายมีปัญหาการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

อนงค์ นาสาท (2536 : 60-63) ได้ทำการศึกษาปัญหาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานวิชาการโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ การวัดและการประเมินผลและเมื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า โดยส่วนรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชัยวัฒน์ เจียมสุขสุจิตต์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4 โดยแบ่งงานวิชาการ ที่ทำการวิจัยออกเป็น 10 ด้าน คือ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การจัดแผนการเรียน 3) การจัดตารางการเรียนการสอน 4) การจัดครูเข้าสอน 5) การพัฒนาการเรียนการสอน 6) การจัดการเรียนการสอน 7) การพัฒนาครูทางวิชาการ 8) การจัดกิจกรรมเข้าเรียน 9) การวัดผลและประเมินผลการเรียน 10) การประเมินผลงานวิชาการ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง กรมสามัญศึกษา ได้แก่ การขาดระบบการจัดครูเข้าสอน ครูไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียน การขาดการส่งเสริมสนับสนุนในการใช้การสอนแบบต่างๆ การจัดช่วงเวลาเรียนไม่เหมาะสมกับลักษณะวิชา การขาดการวิเคราะห์ข้อสอบ และการจัดทำคลังข้อสอบ

ทิพวัลย์ ตามปานนท์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนมัธยมสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานวิชาการดังนี้ 1) ปรัชญาและจุดประสงค์ของโรงเรียน มีลักษณะที่สอดคล้องกับ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเกณฑ์การใช้หลักสูตร จุดประสงค์ของการจัดการศึกษามีความเหมาะสมและเผยแพร่ในเอกสารของโรงเรียน 2) หลักสูตรการเรียนการสอน มีนโยบายและแผนงาน จัดครูอาจารย์สอดคล้องกับหลักสูตร จัดเอกสารให้ครูอาจารย์ศึกษา 3) การจัดการเรียนการสอน โดยรวบรวมข้อมูลให้หัวหน้าหมวดวิชาจัดทำตารางสอน จัดทำคู่มือนักเรียน จัดสถานที่เรียน จัดครูอาจารย์เข้าสอนและเป็นอาจารย์นิเทศก์ เตรียมการสอน ช่อมเสริม 4) การนิเทศและพัฒนาครู โดยสำรวจข้อมูล ส่งเสริมให้ศึกษาต่อ จัดประชุมครูอาจารย์ 5) กิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยสำรวจความพร้อมของโรงเรียน จัดให้นักเรียนเลือกอย่างเป็นอิสระ 6) สื่อการเรียนการสอน จัดงบประมาณสนับสนุน 7) ห้องสมุด สำรวจความต้องการ มีห้องสมุดและเจ้าหน้าที่ให้บริการ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 8) การแนะแนว จัดอาจารย์แนะแนว ตรงตามวุฒิการศึกษา มีชั่วโมงเรียนแนะแนว บริการให้คำปรึกษาจัดให้ผู้สอนได้พบผู้ปกครอง 9) การประเมินผลงานวิชาการและการประเมินผลทางการศึกษา โดยแต่งตั้งกรรมการประเมินผล

วิสาสินี สิงหศิริ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานด้านวิชาการดังนี้ คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับหลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการจัดประชุมชี้แจง หรือประชุมปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดทำแผน มีระบบสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อการวางแผน มีแผนงานและโครงการรองรับนโยบายของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการติดตามผลการดำเนินงาน

จากปฏิทินปฏิบัติงานของฝ่ายวิชาการ และผู้ปฏิบัติรายงานตามสายการบังคับบัญชา 2) การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่ จัดตามวุฒิการศึกษา ความสามารถและประสบการณ์ของครู มีการติดตามผลการดำเนินงานโดยพิจารณาผลการปฏิบัติงานสังเกตการปฏิบัติงานและการนิเทศงานวิชาการ 3) การพัฒนาบุคลากร มีการส่งครูเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานที่หน่วยงานอื่นจัด และจัดให้มีเอกสาร ตำรา เพื่อการศึกษาค้นคว้า มีการติดตามผลการดำเนินงาน จากการสังเกตการปฏิบัติงาน และพิจารณาผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 4) การจัดสื่อการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อขึ้นใช้เอง และใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นประจำ โดยให้ครูเข้าอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการผลิตสื่อที่หน่วยงานต่างๆ จัดและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ และสะดวกต่อการใช้ มีการติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนโดยการสอบถาม และสังเกตการสอนของครู 5) การจัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เน้นการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดี มีงบประมาณ เพื่อการจัดซื้อและซ่อมแซม มีสถานที่ให้บริการเป็นสัดส่วน 6) การจัดการเรียนการสอน มีการทำแผนการสอน และเตรียมสื่อการเรียนการสอน โดยจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ในห้องถิ่นมาช่วยประกอบการเรียนการสอน 7) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดำเนินถึงนโยบายของกรมสามัญศึกษาความต้องการของนักเรียน และความพร้อมของโรงเรียน มีการจัดทำปฏิทินงานของแต่ละกิจกรรม 8) การวัดผลและประเมินผล มีการวัดผลหลายวิธีให้เหมาะสมกับสิ่งที่จะวัด มีการนำผลการวัดผลไปเป็นข้อมูลในการสอนซ่อมเสริมและสอบแก้ตัวและปรับปรุงการสอนของครู ปัญหาสำคัญๆของโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์และบุคลากรของโรงเรียน

จุไรรัตน์ สุธรรง (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษาระดับศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน องค์ประกอบด้านผู้บริหาร องค์ประกอบด้านครู และองค์ประกอบด้านผู้ปกครอง ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรต่างๆ ดังนี้ องค์ประกอบด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียนประกอบด้วย ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ องค์ประกอบด้านบริหาร ประกอบด้วย ประสบการณ์และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียน ความรู้เรื่องการบริหารงานวิชาการ การนิเทศติดตามผล การสร้างขวัญและกำลังใจ องค์ประกอบด้านครู ประกอบด้วย วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการสอน ทักษะติดต่อวิชาชีพครู การได้รับการฝึกอบรม ความรู้เรื่องหลักสูตรและการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้เวลาของครู องค์ประกอบด้านผู้ปกครอง ประกอบด้วย การให้ความร่วมมือของผู้ปกครอง การสนับสนุนช่วยเหลือของสมาคม ผู้ปกครองและครู

จิตรา กาญจนวิบูลย์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาระบบบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด

กาญจนบุรี ผลการวิจัย พบว่า งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ คือ ผู้บริหารและครูไม่ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจน สาเหตุเนื่องมาจากบุคลากรมีงานที่ต้องปฏิบัติมากทั้งงานสอนและงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย แนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดครูให้ครบตามเกณฑ์

ชัยเนตร ไวยคณิ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วกลาง ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วกลาง มีปัญหาดังนี้ ก็อ การปฏิบัติงานวิชาการยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ครูไม่ปรับปรุงและพัฒนาการสอน วิชาเลือกไม่สามารถเปิดได้หลากหลาย การจัดช่วงเวลาเรียนไม่เหมาะสมกับลักษณะวิชา การจัดครูเข้าสอนไม่ตรงตามวุฒิ ไม่สามารถเปิดกิจกรรมให้หลากหลาย สื่อการสอนไม่เพียงพอ แผนการพัฒนาบุคลากรไม่ชัดเจน นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการแก้ผลการเรียน และขาดแนวการปฏิบัติในด้านการประเมินผลงานวิชาการ

ประสพ ชารินวัฒน์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศีกษา 11 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ คือ โรงเรียนมีการวางแผนและจัดสายงานวิชาการชัดเจน แผนการเรียนที่จัดส่วนใหญ่เป็นแผนคณิต-วิทย์ มีการจัดตารางสอนและครูเข้าสอนโดยคำนึงถึงคุณวุฒิ วิชาเอก-โท ส่งเสริมการสอนแบบเน้นกระบวนการ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการจัดการแข่งขันทางด้านวิชาการ กิจกรรมนักเรียนเป็นเรื่องกีฬาและนันทนาการ มีโครงการพัฒนาครูทางด้านวิชาการ ดำเนินการวัดผลตามระเบียบและมีการประเมินผลงานวิชาการแล้วนำไปใช้ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ปัญหาการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ คือ การปฏิบัติตามแผนงานวิชาการไม่ประสบผลเท่าที่ควร การขาดแคลนบุคลากรที่ถนัดเฉพาะเรื่อง ไม่สามารถจัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับวุฒิและวิชาเอก-โท ครูบางคนไม่สนใจที่จะพัฒนาตนเองในด้านวิชาการ ครูบางคนขาดทักษะในการเขียนแผนการสอนและขาดการนิเทศติดตามให้การวัดผลและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ

ภัทรา นามวงศ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ผลการวิจัย พบว่า ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการรับผิดชอบวางแผนงานวิชาการ โดยใช้นโยบายกรมสามัญศึกษาเป็นแนวทาง มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี ปฏิทินการปฏิบัติงานและการประสานปฏิทิน มีการกำหนดหน้าที่ของครูตามเอกสารพรรณนางาน จัดครูเข้าสอนตามวุฒิและวิชาเอก-โท จัดตารางสอนโดยหมวดวิชาาร่วมกับฝ่ายวิชาการ มีการจัดประชุมอบรมสัมมนา ส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ในการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การนิเทศการใช้ประชุมปรึกษาหารือ มีการจัดกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร และความพร้อมของโรงเรียน มีการจัด

สรรงบประมาณให้แก่ละหมวตวิชาจัดซื้อหรือผลิตสื่อการวัดผล การประเมินผลการเรียนเป็นไปตามระเบียบ ผู้บริหารเป็นผู้ประเมินผลการบริหารงานวิชาการ ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนต้องรับผิดชอบการสอนมาก ขาดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาวิธีสอน ห้องสมุดมีหนังสือไม่เพียงพอ ไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบ ไม่ได้นำผลการวิจัยไปใช้ และไม่มีการนำผลการประเมินการบริหารงานวิชาการไปใช้อย่างจริงจัง

ด้านบทบาทของครูในการสอนวิชาโครงการ อยู่ในระดับมาก คือ ชี้แนะให้กำลังใจให้ผู้เรียนปฏิบัติโครงการอย่างเป็นอิสระ อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติโครงการ สนับสนุนให้ผู้เรียนคิดวางแผนการปฏิบัติโครงการตนเอง แนะนำโครงการที่เหมาะสม ส่วนความคิดเห็นระดับปานกลาง คือ ประมุขให้ครูเรียนรู้ถึงหลักเกณฑ์การคัดเลือกและการวางแผนโครงการก่อนเรียน

2.1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร

เพ็ญจันทร์ ธนาวิภาส (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพของครูพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยใช้แบบสอบถามผู้บริหาร / และหัวหน้ากลุ่ม / หมวตวิชา จากการวิจัย พบว่า ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสนับสนุนส่งเสริมโดยการกำหนดนโยบาย จัดเตรียมบุคลากร จัดเตรียมสถานที่ จัดเตรียมงบประมาณ จัดทำข้อมูลพื้นฐาน มีการประชาสัมพันธ์ จัดทำวัสดุหลักสูตรและแนะนำให้ครูใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ตลอดจนให้มีการนิเทศติดตามผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยหัวหน้ากลุ่ม/หมวตวิชา ปัญหาที่พบในการสนับสนุนส่งเสริม ส่วนใหญ่โรงเรียนขาดความพร้อมด้านบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์งบประมาณไม่เพียงพอ และครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดเก็บข้อมูล

รุ่งฟ้า หิรัญวงศ์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ หมวตงานเลือกชั้นวิชาประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 ร้อยละ 52.8 มีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรและพื้นฐานอาชีพ หมวตงานเลือกให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น อยู่ในระดับที่ยังต้องปรับปรุงโดยเฉพาะด้านการศึกษาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ การปรับรายละเอียดของเนื้อหาและการจัดทำรายวิชาใหม่ ส่วนการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนมีความรู้ในระดับปานกลาง ด้านปัญหา พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตร ครูยังไม่เข้าใจในวิธีการเตรียมข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ครูศึกษาเอกสารหลักสูตรแล้วแต่ยังขาดความมั่นใจ

สุนันทา ผากา (2536 : 83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของครูที่สอนในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2536 ผลการวิจัย พบว่า ครูที่สอนโรงเรียนที่มีนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยมีดังนี้ คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และมีความต้องการในการจัดการเรียนการสอนและด้านสื่อการเรียนการสอน ส่วนที่ครูที่สอนในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการนำหลักสูตรไปใช้ตามลำดับ ปัญหาสำคัญของโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ อาคาร สถานที่ วัสดุครุภัณฑ์และบุคลากรของโรงเรียน

ช่อม กรไกร (2537 : 99-100) ได้ศึกษา พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน wvii ผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก มีขั้นตอนการจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน มีการปฏิบัติในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ขั้นตอนการกำหนดความต้องการของท้องถิ่น มีการปฏิบัติในการสำรวจความต้องการของท้องถิ่นก่อนจัดทำหลักสูตร อยู่ในระดับน้อย ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายจุดประสงค์การเรียน การจัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือเนื้อหาหรือกิจกรรม การบริหารและพัฒนามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน ค่มือและสื่อมีการปฏิบัติในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ปลูกฝังให้นักเรียนรักถิ่นของตนเอง อยู่ในระดับน้อย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน ปัญหาของโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ งานและโครงการไม่เป็นไปตามแผน บุคลากรไม่เพียงพอและไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน อาคารสถานที่คับแคบ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

ปราณี เปี่ยมคล้า (2537 : 149-160) ได้ศึกษา บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษา 1 wvii ครูส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมาก เป็นลำดับที่ ๓ และมีความรู้เรื่องลักษณะ และขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นน้อยเป็นลำดับสุดท้ายครูส่วนใหญ่เก็บข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นของท้องถิ่น เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ครูส่วนใหญ่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยใช้วิธีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด และใช้วิธีการจัดทำเนื้อหาใหม่ให้น้อยที่สุด โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรยายและอภิปรายมากที่สุด มีการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นประเภทวัสดุต่างๆ มาใช้เป็นสื่อการสอนมากที่สุด ส่วนวิทยากรท้องถิ่นมาใช้น้อยที่สุด

วราภรณ์ บางเลี้ยง (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องความต้องการของท้องถิ่นของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติโดยสอบถามประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ๗๗ จังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ 286 แห่ง และโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 400 โรงเรียน ผลการวิจัย พบว่าทุกหน่วยงานมีการดำเนินงาน ด้านการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรเพื่อนำไปใช้มากกว่า การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น มีการดำเนินงานในลักษณะการถ่ายทอดความรู้จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติลงไปตามลำดับ จนถึงระดับโรงเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ สามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริม

กิตติพิศ ศิริสูตร (2538 : 181-188) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ครูส่วนใหญ่มีการศึกษาและนำภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่อง วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาและปรับปรุง และเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ใกยนิมนต์พระสงฆ์และเชิญผู้อาวุโสหรือผู้แก่เฒ่า มีครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกันมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครูให้คำปรึกษา และนำโดยตรงแก่ครูผู้สอน ปัญหาส่วนใหญ่ขาดงบประมาณและขาดเอกสารในการค้นคว้า ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สุดารัตน์ ศรีสำราญ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในทรรณะของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาปีที่ ๓ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาในการใช้หลักสูตร ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการใช้หลักสูตรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ชัชวาล เปานาเรียง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการใช้ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยส่วนรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก สูงสุดไปหาค่าต่ำสุด คือ ด้านการจัดทำแผนการเรียนสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูโรงเรียนประถม ศึกษามีปัญหาในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

มนทิชา ชนะสิทธิ์ (2539) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1. สภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน มีข้อค้นพบสรุปได้ ดังนี้

1.1 การสร้างหลักสูตร หลักการ / แนวคิดโครงการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดย ภูมิปัญญาชาวบ้านของโรงเรียน ส่วนใหญ่คือ การศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้การประกอบอาชีพโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน โรงเรียนส่วนใหญ่ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยครูผู้สอนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และในวิชาเลือกเสรี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียน การสอน หรือกิจกรรมเสริมเป็นการปฏิบัติ การสาธิต และลักษณะการปรับรายละเอียดเนื้อหา โดย ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมให้คำปรึกษา และเป็นผู้กำหนดเนื้อหา

1.2 การนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนส่วนใหญ่เชิญนักปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ด้านการเกษตรกรรม มาเป็นวิทยากรในบางเนื้อหา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยวิธีสอน แบบสาธิต และใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวก สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ ส่วนใหญ่เป็นของจริง ที่ได้จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน วัดผลด้วยการสังเกต และประเมินผล โดยใช้เกณฑ์การผ่าน จุดประสงค์ ครูผู้สอนประชาสัมพันธ์หลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ ผู้บริหารนิเทศโดยการให้คำ ปรึกษาและสังเกตการสอน

1.3 การประเมินผลหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินผลหลักสูตรโดย พิจารณาจากผลการปฏิบัติและผลงานของผู้เรียน

1.4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เนื่องจากผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของโครงการ และขาดแคลนงบประมาณ

2. ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของโครงการ นักปราชญ์ชาวบ้าน

ไม่มีเวลา กิจกรรมการเรียนการสอนใช้เวลามากกว่าที่กำหนด และครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอน

สุพิศม์ สมศรี (2541) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นดังนี้ คือ (1) สภาพปัจจุบัน (2) ปัญหา และ (3) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า

■ สภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน wvii มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อสังเกตว่าด้านที่มีการปฏิบัติมากเป็นอันดับแรก คือ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติ เป็นอันดับสุดท้าย คือ การจัดทำอธิบายรายวิชา

2. ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเกือบทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการจัดการที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย มีข้อสังเกตว่าด้านที่มีปัญหามากเป็นอันดับแรก As ด้านวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ส่วนด้านที่มีปัญหาเป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการ

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะมากที่สุดในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมในการสัมมนา เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (2) ควรส่งเสริมให้นำวัสดุ อุปกรณ์ ที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร (3) ควรลดขั้นตอนในการใช้จ่ายงบประมาณและ (4) ควรมีการจัดสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

อบล ชมประสพ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการพัฒนาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา wvii ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติต่างกัน มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ด้านการจัดระบบพื้นฐานมีปัญหาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ด้านการจัดทำแผนการสอนและสื่อการสอนมีปัญหาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิตยา บุตรศรี (2542) ได้ศึกษา การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศิลปะ

วัฒนธรรมและชนบทธรรมนิยมประเพณี และด้านการประกอบอาชีพมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะของการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมโดยดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษา และกลุ่มวิชาการงานและอาชีพในระดับมัธยมศึกษา การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชานั้น ครูผู้สอนดำเนินการโดยนำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านจากประสบการณ์เดิมของตนมากำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชาและดำเนินการสอนเองในการปรับกิจกรรมการเรียนนั้น ครูผู้สอนใช้วิธีมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษา หรือรวบรวมความรู้จากผู้รู้ท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาอภิปราย และสรุปร่วมกันในชั้นเรียน การให้นักเรียนศึกษากับผู้รู้ โดยการเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน สำหรับการจัดกิจกรรมเสริม

ครูผู้สอนดำเนินการโดยนำนักเรียนไปเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นในการบริการและบริหารหลักสูตรนั้น ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพโดยการศึกษาค้นคว้าจากผู้รู้ และนำผู้รู้ในท้องถิ่นมาดำเนินการในด้านการจัดเตรียมสถานที่ การจัดบริการวัสดุหลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการเตรียมบุคลากร ส่วนในการสอนนั้นครูผู้สอนนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่ได้ทำเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาถ่ายทอด โดยเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามปกติ ปัญหาที่พบในการดำเนินงาน ได้แก่ ครูผู้สอนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มีข้อมูลกับสภาพภูมิปัญญาชาวบ้าน ชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น และครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มาก จึงไม่มีเวลา หรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดความรู้ไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอน จึงเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้

สุวิทย์ เสวตวงศ์ (2542) ได้ศึกษา การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา การศึกษาองค์ประกอบองค์สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า

1. โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพเป็นส่วนใหญ่ ภายใต้การมีบุคลากรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่เพียงพอ ชุมชนท้องถิ่นให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นพอสมควร และโรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง
2. โรงเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับปานกลาง

3. การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านบุคลากรและการจัดการ ส่วนปัญหาด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สถานที่ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

4. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นควรให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรม ใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ และบุคคลในท้องถิ่นให้การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้น ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและโรงเรียนควรจัดเตรียมอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์และระบบนิเวศติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

จะเห็นได้ว่าการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้นมีแนวคิดเช่นเดียวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้นคือ ส่วนกลางได้กระจายอำนาจให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยทั่วไปแล้วพบว่า การพัฒนาหลักสูตรมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งยังคงต้องการได้รับความร่วมมือจากชุมชนโดยเฉพาะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ทำให้ผู้เรียนเกิดความรักในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนและทำให้ยังคงสืบสานภูมิปัญญา วัฒนธรรมให้คงอยู่สืบต่อไป

ประสาร เมื่องเหลือ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ตามทรรศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษา พบว่า

1. ความพร้อมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทรรศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการปฏิบัติการบริหารของหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบความพร้อมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทรรศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่ามีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อพิจารณารายชั้นตอนปรากฏว่าชั้นตอนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านปฏิบัติการบริหารของสถานศึกษา ทรรศนะของผู้บริหารและครูวิชาการมีความพร้อมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษามีความพร้อมไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความพร้อมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามทรรศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า มีความพร้อมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน

ปรากฏว่า ผู้บริหารและครูวิชาการมีความพร้อมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ไม่มีความรู้เรื่องนโยบายการศึกษาใหม่ จึงเสนอแนะให้มีการจัดอบรมสัมมนา เกี่ยวกับบทบาทและความเคลื่อนไหวทางการศึกษา และให้ชุมชนเลือกคณะกรรมการการศึกษาเอง

จากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้มี ประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบและดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการตรวจสอบ ทั้งนี้ควรกำหนดให้ครูทุกคนได้ตรวจสอบหรือ ประเมินตนเองเป็นระยะ ๆ ตามแผนปฏิบัติงานของแต่ละคน มีการบันทึกผลการประเมินตนเอง ไว้และนำผลการประเมินตนเองร่วมกับประเมินการปฏิบัติงานตามแผนของระดับชั้นปี กลุ่มสาระ การเรียนรู้ และภาพรวมของสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำผลการประเมิน ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างสม่ำเสมอ นำไปสู่การรายงานประจำปีของสถานศึกษาได้ตามสภาพจริง

2.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

จรัส คำรัตน์ (2537 : 131-135) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการในการ พัฒนาการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษามหาสารคาม โดยทำ การศึกษาจากครูประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2537 จำนวน 719 คน รวม 4 ด้าน คือ ด้านการ เตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการ วัดและประเมินผลการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการในการพัฒนาการสอนโดยส่วนรวมอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาตัวแปรตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การสอน พบว่าครูมี ความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยครูประถมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการ สอนแตกต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาการสอน โดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

จากผลงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในด้านการพัฒนาการเรียน การสอน ครูมีความต้องการให้มีการฝึกอบรมด้านหลักสูตร การผลิตสื่อและการใช้สื่อการสอน ความรู้เรื่องการจัดผล ประเมินผล ตลอดจนด้านเทคนิควิธีสอน กิจกรรมการสอน นอกจากนี้ครู ยังต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถในวิชาที่ตนรับผิดชอบสอนให้ดียิ่งขึ้น

สมนึก ประเสริฐपालิฉัตร (2537 : 2-3) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนา สมรรถภาพด้านการปฏิบัติการสอนของครูมัธยมศึกษาในเขตที่ 7 พบว่า อุปสรรคสำคัญอย่าง หนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย และหลักการของหลักสูตรเนื่องจากปัญหา และสมรรถภาพของครูผู้สอนนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถภาพด้านการปฏิบัติการสอนของ ครูซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่สุดของการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นการศึกษากการ พัฒนาสมรรถภาพการปฏิบัติการสอนของครู จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงพัฒนา หลักสูตรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปที่จะสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจ และมี

ความรู้อย่างจริงจัง

สวัสดิ์ สุนทร (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น wuii

■ การศึกษาพฤติกรรมและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.1 เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเป็นรายด้าน wuii ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดทำแผนการสอน ด้านสื่อการสอนและด้านหลักสูตร

1.2 เมื่อพิจารณาปัญหาการจัดการเรียนการสอนเป็นรายด้าน wuii มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ■ ด้าน คือ ด้านการวัดผลประเมินผล ส่วนปัญหาในระดับปานกลางมี 4 ด้าน คือ ด้านสื่อการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร และด้านการจัดทำแผนการสอน

■ วิเคราะห์เปรียบเทียบ ครูผู้สอนที่ทำการสอนตรงวิชาเอกและไม่ตรงวิชาเอกและสอนในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมและปัญหาการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งโดยส่วนรวมและรายด้าน

สุคนธ์ สินทรัพย์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูอุตสาหกรรมการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 wuii

1. ความต้องการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูอุตสาหกรรมโดยรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก

2. ความต้องการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูอุตสาหกรรมการศึกษา รายด้าน 6 ด้าน มีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับดังนี้ อันดับแรกคือ ด้านความรู้และทักษะวิชาชีพ อันดับสอง คือ ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน อันดับสามมี 2 ด้าน คือ ด้านเทคนิควิธีการสอนและด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์และแรงจูงใจ อันดับสุดท้าย คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล

3. ครูอุตสาหกรรมศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความต้องการไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์การสอน ครูที่มีประสบการณ์การสอน 6-10 ปี มีความต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนกลุ่มวิชาอื่นๆ และแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน

สุภาพร จันทเขต (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการสอนคณิตศาสตร์ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า ครูมีปัญหาด้านวิธีการสอนมากที่สุด ปัญหาด้านความเข้าใจเนื้อหาและความยากง่ายของเนื้อหา สำหรับนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ครูยังมีปัญหาด้านงบประมาณในการผลิตและสร้างสื่อการสอน ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดีแต่ยังมีปัญหาในบางเรื่อง เช่น ด้านงบประมาณ ครูไม่จัดทำเครื่องมือ หรือดำเนินการทดสอบอย่างครอบคลุม จุดประสงค์ที่กำหนดไว้

นูน สัตบุตร์ และคณะ (2540) ได้ศึกษา ความต้องการพัฒนาตนเองของครูระดับประถมศึกษาในโรงเรียนโครงการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านต่างๆ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการเข้ารับการฝึกอบรมและด้านการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมของตนเอง ความต้องการในการพัฒนาตนเองทั้ง 3 ด้านของครูประถมศึกษาในโรงเรียนโครงการปฏิรูป พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน เปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาตนเอง ด้านการเรียนการสอน ด้านการเข้ารับการฝึกอบรม และด้านแสวงหาความรู้เพิ่มเติมของตนเอง พบว่า ชายและหญิงมีความต้องการในการพัฒนาตนเองไม่แตกต่างกัน และจัดอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความต้องการในการพัฒนาตนเองไม่แตกต่างกัน และจัดอยู่ในระดับมากทุกด้าน การจัดลำดับความต้องการพัฒนาตนเองในแต่ละด้านนั้น พบว่า ด้านการเรียนการสอนต้องการฝึกปฏิบัติงานใช้คอมพิวเตอร์ และเครื่องควบคุมในห้องคอมพิวเตอร์เป็นลำดับมากที่สุด

วันทนี พิทักษวารากร (2540) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลสัมฤทธิ์การสอนซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบปฏิบัติกับวิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัย พบว่า การสอนซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิธีสอนแบบปฏิบัติการทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนทำการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์การสอนซ่อมเสริมวิชาคณิตศาสตร์ (dOC) เศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิธีสอนแบบปฏิบัติการสูงกว่านักเรียนที่เรียนวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมาน เสรษฐาวิทย์ (2542 : 135-136) ได้ศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพหุปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. การค้นหาความสามารถ ศักยภาพของนักเรียน โดยให้นักเรียนสำรวจตนเอง และเพื่อนนักเรียน ครูผู้สอน ครูในโรงเรียน และผู้ปกครอง ช่วยสำรวจเพิ่มเติมมีข้อมูลหลายๆ อย่างที่ครูไม่รู้มาก่อน ซึ่งน่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ แต่ข้อมูล ผลการเรียนรู้จาก ป.02 ของนักเรียนบางคนไม่ตรงกับความรู้ความสามารถที่แท้จริง

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น ครูต้องมีเทคนิคในการตั้งคำถามที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการอยากรู้ อยากเห็น โดยไม่เน้นคำตอบตายตัว ครูต้องสังเกตพฤติกรรมของ นักเรียนทุกคน มีความอดทน ความจริงใจในการที่จะให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหาทุกด้านอย่างทั่วถึงต้องไม่ทิ้งนักเรียนและคอยอำนวยความสะดวกให้นักเรียนตลอดเวลา

3. นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้จากการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ใช้กระบวนการกลุ่มแก้ปัญหา มีทักษะในการสังเกตคิดขั้น เรียนรู้การพัฒนางานต่างๆ ของตนเอง เข้าใจผู้อื่นๆ และอยู่ร่วมกับสังคมดีขึ้นอย่างชัดเจน

4. ครูไม่ควรบังคับให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ไม่ถนัด หรือมีความสามารถน้อย หรือสมรรถภาพพื้นฐานที่ไม่ชอบ ครูควรให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ชอบ ถนัด แล้วค่อยๆ ไปสู่สมรรถภาพอื่น เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน

5. สิ่งสำคัญของการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาปัญญา คือ แหล่งค้นคว้าเพราะ ศักยภาพของนักเรียนไม่เท่ากัน ครูจึงมีความสำคัญที่จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด โดยการออกแบบ การเรียนรู้ที่เหมาะสม

6. การค้นหาความสามารถของนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากที่สุด เพราะจะ สามารถพัฒนาความสามารถตามศักยภาพของนักเรียนให้พัฒนามากยิ่งขึ้น ส่วนด้านอื่น ๆ ที่ ด้อยพัฒนาก็พัฒนารอบด้าน

7. ครูเป็นผู้แสวงหาสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอจึง สามารถพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้

8. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยการสังเกต แล้วจดบันทึกพฤติกรรม ของนักเรียนเป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่ต้องสังเกตหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความมั่นใจ เพราะพฤติกรรม บางอย่าง ไม่สามารถวัดประเมินได้จากชิ้นงานของนักเรียน

จันทรีนิภา วีระบุตร และคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการในการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามทฤษฎีของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยม ศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมี ทฤษฎีต่อการดำเนินการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพ รวมและภาพด้านการประเมินผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการ เตรียมการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าข้าราชการครูที่มี

ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีทักษะต่อการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญ โดยภาพรวม ด้านการเตรียมการและด้านการประเมินผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการดำเนินงานแตกต่างกันที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทัศนีย์ เชื้อสุวรรณ และคณะ (2544 : 53-59) ได้ศึกษา การประเมินโครงการปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้โรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

1. ด้านปัจจัยเบื้องต้น อันได้แก่ จำนวนครูผู้สอน คุณวุฒิของครูผู้สอน คุณวุฒิของผู้บริหารโรงเรียน ด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารสำหรับการค้นคว้า มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2. ด้านจัดการโครงการ พบว่ากระบวนการเกี่ยวกับการจัดทำแผน การจัดทำตามแผน การควบคุม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับการปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากนั้น หมายความว่า กระบวนการบริหารจัดการโครงการได้ดำเนินไปตามแนวปฏิบัติที่กำหนด โดยเฉพาะในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนได้จัดทำกำหนดการสอน เขียนแผนการสอน เตรียมสื่อวัสดุ จัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้ และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพที่แท้จริงตามกระบวนการเรียนรู้ 6 ลักษณะ คือ

2.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เป็นอิสระ มีความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.2 การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รับสิ่งที่ดีจากผู้อื่น

2.3 การเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม เป็นการเรียนรู้อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนกันทุกอย่าง ทั้งเนื้อหาวิชา ทักษะพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้ กิจกรรม

2.4 การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการสังเคราะห์แนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้ของตน

2.5 การประเมินการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลและสภาพจริงที่เกิดขึ้นในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ และคุณธรรม ผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

นภดล โพธิ์งาม และคณะ (2544 : 75) ได้ศึกษา สภาพการปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ และความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

1. สภาพการปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านแนวคิดเกี่ยวกับผู้เรียน ครูมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านแนวคิดเกี่ยวกับผู้เรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะครูกับผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กันทางบวก ส่งผลให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ และพัฒนาตนเองได้เต็มที่โดยที่ครูเป็นผู้ชี้แนะและให้คำปรึกษา รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ อย่างหลากหลาย เพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความสามารถของแต่ละบุคคล

1.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูมีการปฏิรูปการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความสามารถ และพัฒนาตนเองเต็มที่ด้วยการเสริมแรงและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นการจัดการกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรต้องการ ดังนั้นในการเลือกเทคนิค วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับที่จะเลือกวิธีสอนแบบต่างๆ เพื่อจะเลือกนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์การเรียนการสอน สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์การเรียนการสอน ซึ่งไม่มีวิธีสอนใดจะใช้ได้ทุกเนื้อหาวิชา ซึ่งครูจะต้องเลือกใช้ที่เหมาะสม และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือให้เป็นคนดี เป็นคนเก่งและเป็นคนมีความสุข คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2.1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

นภาพร สิงห์หัต (2537 : 36) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสำคัญของการพัฒนาสมรรถภาพด้านการวิจัยให้แก่ครู และบุคลากรประจำทางการศึกษา ในฐานะนักวิจัยโรงเรียนว่าสมรรถภาพพื้นฐานทางการวิจัยที่เป็นครู และบุคลากรประจำการจะช่วยให้มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย จะเป็นการเอื้ออำนวยให้ความร่วมมือในการวิจัย และพัฒนาหลักสูตรของหน่วยงาน และนำความรู้ทางการวิจัยไปใช้การวิเคราะห์ปัญหา เทคนิควิธีการสอน ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน อันเป็นแนวทางช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น

ปัญญา อังสกุล (2537 : 90-100) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของการวิจัยในโรงเรียน การให้ความยอมรับนับถือของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน การให้ความสำคัญกับการวิจัยในโรงเรียน การมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียน และการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งงานของครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียนโดยจำแนกตัวแปร วุฒิ ขนาดของนักเรียนและประสบการณ์ในการบริหารพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทต่อการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียนโดยรวมทุกด้าน และใน

แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง และผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิต่างกัน ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันและประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีบทบาทต่อการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียนแตกต่างกัน

สมพงษ์ สุวัชรพันธุ์ และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดชัยนาท ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนให้มีปริมาณและคุณภาพสูงยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหน่วยงาน การวิจัยในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่จะต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนรู้อ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนของครูผู้ทำวิจัย

กนกวรรณ จักรงาม และคณะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียน ตามทฤษฎีของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน ด้านการให้ความยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการให้ความสำคัญกับงานวิจัยในชั้นเรียน ด้านความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่ง ด้านการงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน พบว่าระดับทฤษฎีของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด และปัจจัยในด้านการให้ความสำคัญงานวิจัยในชั้นเรียนเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนในการทำวิจัยในชั้นเรียนมากที่สุด

ไตรภพ เงินแก้ว (2544 : 50-109) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมการทำวิจัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่ การกำหนดนโยบายและการวางแผนการทำวิจัยของครูในโรงเรียน การให้ความยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียน การให้ความสำคัญกับการทำวิจัยของครูในโรงเรียน การมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียน และการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการบริหารงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีบทบาทต่อการส่งเสริมการทำวิจัยของครูในโรงเรียนแตกต่างกัน

มนสิข สิริสมบุญ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและรูปแบบการทำวิจัยในชั้นเรียนตามความคิดเห็นของครู-อาจารย์ในเขตจังหวัดพิษณุโลก พบว่าระดับความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู-อาจารย์ในเขตจังหวัดพิษณุโลก โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการการเรียนรู้โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและลักษณะที่ควรจะเป็นของหลักสูตรการฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียน ควรเน้นที่ผู้วิจัยสามารถทำได้จริง มีกิจกรรมในลักษณะของการปฏิบัติจริง มีการอภิปราย ตอบคำถาม ทดสอบย่อยที่ส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง โดยเน้นผลการปฏิบัติแบบต่อเนื่อง และการวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญโดยตรงกับครูผู้สอน นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และสถานศึกษา

วีรพล ฉลาดแยม (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ครูประถมศึกษาจำนวนร้อยละ 15.21 เท่านั้นที่เคยทำการวิจัยในชั้นเรียน จำนวนร้อยละ 7.60 ทำวิจัย 1 เรื่อง และร้อยละ 6.14 ทำวิจัย 1-2 เรื่อง โรงเรียนประถมศึกษาให้การสนับสนุนการทำวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ครูประถมศึกษามีความรู้และทักษะในการทำวิจัยอยู่ในระดับน้อย แต่ครูประถมศึกษามีความเห็นว่าตนมีคุณลักษณะของนักวิจัยอยู่ในระดับมาก ปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษาที่มีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การขาดความรู้เกี่ยวกับหลักการวิจัย ขาดแหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับการวิจัยงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนการวิจัย และขาดครูผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษางานวิจัย เป็นต้น

ความต้องการในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษามีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การขาดความรู้เกี่ยวกับหลักการวิจัย ขาดแหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับการวิจัย และแหล่งการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าการวิจัย

กลองทิพย์ เกตุแก้ว และคณะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการสนับสนุนในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนได้ส่งเสริมครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน อบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง จัดหาอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวก สนับสนุนให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน ด้านการสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูผู้สอนมีปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าครูผู้สอนมีปัญหามาก คือ ขาดงบประมาณและแหล่งเงินทุน

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนจะสำเร็จได้ย่อมต้องอาศัยประสิทธิภาพในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน เพราะผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องทราบการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นอย่างดี เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารการวิจัยในชั้นเรียนอย่างแท้จริง ครูผู้สอนจึงเป็นผู้วิจัยจะต้องตระหนักให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และในขณะที่เรียนก็เรียนอย่างมีความสุขนั้นๆ มีการวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนว่าควรใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรที่เกิดผลต่อผู้เรียนมากที่สุด และท้ายที่สุดก็สามารถสรุป หรือประเมินผลได้ว่า ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากเดิมเพียงใด

2.1.5 งานวิจัยเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2536 : 56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา แนวทางการพัฒนา และการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผลการวิจัยด้านสื่อ พบว่า นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ครูนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับน้อย คือ การผลิตและการใช้สื่อเพื่อช่วยให้นักเรียนสนใจมากขึ้น ได้แก่ สไลด์ วิดีโอ แผ่นใส แบบฝึก และสาเหตุที่ครูผู้สอนไม่เคยนำผลการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมไปใช้เพราะขาดประสบการณ์ ไม่ได้รับการอบรม ไม่มีความรู้เพียงพอ ยังไม่ค่อยเข้าใจ ไม่รู้ขั้นตอนกระบวนการที่ถูกต้อง ไม่มั่นใจในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไม่มีเวลา ไม่สะดวก งานมาก มีภาระส่วนตัวมาก ไม่ตรงกับเรื่องที่สอน เป็นงานวิจัยเฉพาะทางเอามาใช้ไม่ได้รับการปฏิบัติจริง มีความแตกต่างกันในเรื่องสิ่งแวดล้อมความพร้อมของนักเรียนและสถานศึกษา ไม่เหมาะกับนักเรียนที่สอนอยู่ สื่อต่างๆ ของโรงเรียนไม่พร้อม ขาดงบประมาณ ไม่ได้รับการสนับสนุนและขาดการเสริมแรง

พัฒนาพงศ์ สายสมาน (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สอนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และของครูที่สอนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนของครูที่สอนในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่สอนในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ครูที่สอนในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปฏิบัติการวางแผนระบบการใช้สื่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกับครูที่สอนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

อัจฉราภพ โสฬหพรหม (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดระบบงานสื่อการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามพรรณนะของผู้บริหาร หัวหน้างานโสตทัศนศึกษาและครู สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ศึกษาผู้บริหาร 128 คน หัวหน้างานโสตทัศนศึกษา 132 คน และครู 516 คน ในด้านสถานที่ บุคลากร จำนวนอุปกรณ์โรงเรียน การจัดระบบบริหารการจัดบริการและการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง ผลการศึกษา พบว่า

1. สภาพทั่วไปของการจัดระบบงานสื่อการศึกษาในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร และจำนวนอุปกรณ์โรงเรียน ที่ขึ้นอยู่กับปัจจุบันแตกต่างกันตามขนาดโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนอุปกรณ์มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก
2. พรรณนะเกี่ยวกับการจัดระบบงานสื่อการศึกษาในด้านการจัดระบบบริหาร การจัดการบริการและการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุงของผู้บริหาร หัวหน้างานโสตทัศนศึกษาและครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยส่วนรวมและเป็นรายด้าน เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
3. ผู้บริหาร หัวหน้างานโสตทัศนศึกษา และครู มีทัศนคติต่อการจัดระบบงานสื่อการศึกษา ทั้งโดยส่วนรวมและเป็นรายด้าน ในด้านการจัดระบบบริหาร การจัดการบริการ และการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีทัศนคติต่อการจัดระบบงานสื่อการศึกษาไม่แตกต่างกัน

4. ผู้บริหาร หัวหน้างานโสตทัศนศึกษา และครูที่อยู่ในโรงเรียนที่แตกต่างกัน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีทัศนคติต่อการจัดระบบงานสื่อการศึกษา เป็นรายด้าน ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่บุคลากรในโรงเรียนขนาดกลางมีทัศนคติต่อการจัดระบบงานสื่อการศึกษา โดยส่วนรวมน้อยกว่าบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำรอง จันทรห้วงหว่า (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการวางแผนระบบ การใช้สื่อการเรียนการสอนของครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ มีความมุ่งหมายเพื่อการศึกษา และเปรียบเทียบพฤติกรรมการวางแผนระบบการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียน ด้านการกำหนดจุดประสงค์ ด้านการเลือกตัดแปลง หรือออกแบบสื่อ ด้านการกำหนดตอบสนองของผู้เรียน และการประเมินโดยรวมและรายด้าน ผลการวิจัย พบว่า

1 พฤติกรรมการวางแผน ระบบการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. พฤติกรรมการวางแผนระบบการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งที่เป็นศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนและไม่ได้เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่สอนในโรงเรียนที่เป็นศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียน ส่วนครูที่สอนโรงเรียนที่ไม่ได้เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 3 ข้อ คือ ก่อนใช้สื่อการเรียนแต่ละครั้ง ไม่พิจารณาถึงอายุ และระดับชั้นของนักเรียนไม่ได้ตรวจสอบเจตคติของนักเรียนต่อวิชาที่จะเรียนก่อนสอน และการเลือกตัดแปลง หรือออกแบบสื่อการเรียนได้งบประมาณอย่างเพียงพอ นอกจากนั้นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก

ผลการวิจัยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ระดับการปฏิบัติการวางแผนการใช้สื่อการเรียนระหว่างครูที่สอนในโรงเรียนที่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนและครูที่สอนในโรงเรียนไม่ได้เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการ โรงเรียนพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาการเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับการปฏิบัติการวางแผน การวางแผนระบบการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการกำหนดตอบสนองของผู้เรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่สอนในโรงเรียนที่ไม่ได้เป็นศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน มีการปฏิบัติสูงกว่าครูที่สอนในโรงเรียนที่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ส่วนด้านอื่น นอกจากนั้นมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

ทิวพร วิเชียรรัตน์ (2537 : 46) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวางแผนระบบการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า

■ ระดับการปฏิบัติในการใช้สื่อการเรียนการสอนของครู โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้าน wuii ■ ด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน ส่วนด้านอื่นๆ นอกจากนี้อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ อันดับแรกคือ ด้านการตอบสนองของผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการกำหนดจุดประสงค์

2. ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดและหมวดวิชาที่แตกต่างกัน มีระดับการวางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

วัฒนาวรรณ จันทระกุล (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา wuii ครูส่วนใหญ่ไม่มีเวลาผลิต เนื่องจากต้องรับภาระหน้าที่งานอื่นๆ ประกอบกับขาดงบประมาณที่สนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์และวัสดุสิ้นเปลือง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ หรือความชำนาญในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมา ส่วนใหญ่ไม่ได้ผ่านการทดลองใช้ จึงขาดคุณภาพ นอกจากนี้พบว่าสื่อไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ขาดการนิเทศการใช้สื่อ

อดิสร ศรีเมืองบุญ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องระดับการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา wuii ครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีการใช้สื่อการเรียนการสอนแตกต่างกัน เมื่อแยกตัวแปรเป็นรายคู่ wuii ครูที่สอนในโรงเรียนที่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มใช้สื่อการเรียนการสอนแตกต่างจากครูที่สอนในโรงเรียนที่ไม่ใช้ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน โดยใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับมาก

วัลลภ ภูจอมจิตร (2540) ได้วิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาบางส่วน wuii ระดับการปฏิบัติการจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และจากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะ ผลการศึกษาว่า สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในสังกัด ควรให้ความสำคัญในงานการจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษามากยิ่งขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อจัดเป็นสารสนเทศที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ครูผู้สอนควรศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างด้วยตนเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และใช้อินเทอร์เน็ตหรือระบบสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ มีแหล่งความรู้โดยเฉพาะหนังสือ

เรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อ สิ่งพิมพ์ควรจัดมีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรจะมีการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีให้ทันสมัยและปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา และอย่างต่อเนื่อง

2.1.6 งานวิจัยเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา

ศัจิพร พจนายน (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานวิชาการดังนี้ คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการจัดประชุมชี้แจง หรือประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดทำแผนงาน มีระบบข้อมูลหรือสารสนเทศ เพื่อการวางแผน มีแผนการงานและโครงการรองรับนโยบายของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการติดตามผลการดำเนินงานโดยผู้บริหารตรวจเยี่ยมอาคารเรียนด้วยตนเอง และผู้ปฏิบัติรายงานตามสายการบังคับบัญชา 2) การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่จัดตามวุฒิการศึกษา ความสามารถและประสบการณ์ของครู มีการสอบถามความถนัด ความสนใจและความสมัครใจของครู 3) การพัฒนาบุคลากร มีการส่งครูไปอบรม ศึกษา ดูงาน ชมการสาธิต หรือการทดลองที่หน่วยงานภายนอกจัด มีการนิเทศ อบรมและฝึกปฏิบัติการภายในโรงเรียน สนับสนุนให้ครูศึกษาต่อและส่งเสริมทดลองหรือปฏิบัติงานที่ได้พัฒนามา 4) การจัดสื่อการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ประกอบการเรียนการสอนและผลิตสื่อขึ้นใช้เอง โรงเรียนให้การสนับสนุนโดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอและสะดวกการใช้ 5) การจัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เน้นความสะดวกรวดเร็วในการบริการจัดหาวัสดุ อาคารสถานที่ให้เพียงพอและดูแลให้อยู่ในสภาพดี จัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาดร่มรื่น เป็นระเบียบและสวยงาม 6) การจัดการเรียนการสอน มีการจัดทำแผนการสอนและเตรียมสื่อการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน มีโครงการสอนเสริมนอกเวลาเรียน 7) การจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตรคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนและความพร้อมของโรงเรียน มีการจัดทำแผนการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม 8) การวัดผลและประเมินผล มีการวัดผลหลายวิธีให้เหมาะสมกับสภาพกับสิ่งที่จะวัด มีการนำผลการวัดผลและประเมินผลไปเป็นข้อมูลในการสอนซ่อมเสริม การแนะแนวและการปรับปรุงการเรียนการสอน ปัญหาของโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ งานและโครงการไม่เป็นไปตามแผน บุคลากรไม่เพียงพอและไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน อาคารสถานที่คับแคบ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

ธเนศ ไนปก (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ■ สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาในการใช้หลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการศึกษา

เอกสารหลักสูตรมีปัญหามากคือได้รับแบบเรียนล่าช้า ด้านการจัดทำแผนการสอน มีปัญหามากเนื่องจากต้องใช้เวลา ด้านการจัดการจัดการเรียนการสอนตามทักษะกระบวนการ 9 ชั้น มีปัญหามากเนื่องจากยังขาดทักษะและความเข้าใจในการจัดกิจกรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล มีปัญหามากเนื่องจากครูไม่มีเวลาสร้างข้อสอบ

สุนิสา สุมโนจิตราภรณ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของครูมัธยมศึกษาเกี่ยวกับงานพัฒนางานวิชาการของสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยให้ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 316 คน ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า ครูมัธยมศึกษาที่มีความต้องการระดับมากดังนี้ คือ ด้านหลักสูตร ต้องการให้สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดเอกสารประกอบหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอนและเอกสารทางวิชาการ ต้องการให้ผลิตสื่อการสอนต้นแบบ และให้บริหารด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลทางการศึกษา ต้องการให้มีการสร้างข้อสอบมาตรฐานและจัดทำธนาคารข้อสอบของจังหวัด ด้านส่งเสริมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและศิลปวัฒนธรรม ต้องการให้มีการจัดประกวดมารยาทของนักเรียนระดับโรงเรียนและระดับจังหวัด ด้านนันทนาการและการกีฬา ต้องการให้คณะแพทย์จากโรงพยาบาลตรวจสุขภาพนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ด้านการวิจัย ต้องการให้มีการวิจัยสื่อการเรียนการสอน วิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการส่งเสริมกลุ่มโรงเรียนและศูนย์พัฒนาวิชาการ ต้องการให้บริการสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ด้านพัฒนาบุคลากร ต้องการส่งเสริมให้มีการลาศึกษาต่อ และจัดปฐมนิเทศครูใหม่

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนของตนให้สอดคล้องกับสภาพจริงที่เกิดขึ้น เพราะวิธีการประเมินดังกล่าวเป็นที่ยอมรับพัฒนาผู้เรียนได้ดีที่สุด และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคน มีความกระตือรือร้น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สร้างผลงาน สร้างความรู้ด้วยตนเอง ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน อันจะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และบรรลุเป้าหมายของการประเมินผลตามสภาพจริง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Turoff (1993, อ้างถึงในบุญเรือง เนียมหอม 2540 ; อ้างอิงจาก <http://secondary.kku.ac.th>) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ โดยการพัฒนาห้องเรียนเสมือน (Visual Classroom) ซึ่งมีสมาชิกของกลุ่มสถานที่ทำงานในการติดต่อสื่อสารและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในโปรแกรม โดยเป็นการเรียนการสอนแบบการใช้การสื่อที่มีคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลาง (Computer-mediated Communication-CMC) ทำการทดลองที่

British Open University โดยมีจุดมุ่งหมายที่การสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีการเปรียบเทียบการเรียนรู้ออกจากห้องเรียนเสมือนกับการเรียนรู้แบบเดิม ผลปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ความรู้สึกของนักเรียนที่เรียนทางออนไลน์มีความสะดวกสบายในเรื่องของการรวมกันของกลุ่มในการเลือกเวลาทำงาน

พอทท์ (Potts.1994) ได้ทำการศึกษา การใช้ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์แฟ้มสะสมผลงานที่พัฒนาโดยดอกเตอร์ไมเคิล เกรตตีของมหาวิทยาลัยเซนต์หลุยส์ เพื่อช่วยเหลือครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ประเมินผลความก้าวหน้าในการอ่านและการเขียนของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และนักเรียนสามารถใช้ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ แฟ้มสะสมงานเพื่อกำหนดวิธีการประเมินผลการอ่านและการเขียนได้
2. ครู ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และนักเรียนสามารถนำฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ แฟ้มสะสมงานมาใช้เป็นเครื่องมือการประเมินผลเพื่อบรรลุการอ่านและการเขียนได้
3. นักเรียนสามารถใช้โปรแกรมเพื่อการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน
4. นักเรียนใช้ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. การประเมินผลโดยยึดฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นวิธีการประเมินผลแนวใหม่ที่นำเสนอใจ

สรุปได้ว่าการใช้ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแนวใหม่อย่างมาก เพราะนอกจากครูจะช่วยครูในการประเมินผลนักเรียนแล้วยังเป็นแหล่งให้นักเรียนใช้เป็นข้อมูลในการประเมินความก้าวหน้าอีกลักษณะหนึ่งด้วย

มอนต์โกเมอรี (Montgomery. 1995) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างแฟ้มสะสมผลงานด้านการเขียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาท้องถิ่น มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแฟ้มสะสมผลงานว่าสามารถสะท้อนตนเอง และประเมินตนเองด้านคุณภาพที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนหรือไม่ ผู้วิจัยพยายามคิดค้นเพื่อหาแนวทางใช้แฟ้มสะสมผลงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่าแฟ้มสะสมผลงานสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาสำหรับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม สนับสนุนให้นักเรียนใช้ในการพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานของตน ประเมินความสามารถของตนเองเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของกิจกรรมการเขียนในอนาคต อีกทั้งจำเป็นจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบโดยยึดประสบการณ์ของตนเองและเกณฑ์การประเมินในการตัดสินผลงานที่เหมาะสมเป็นหลัก และยังสามารถเพิ่มเติมว่าทักษะทางการเขียนเป็นทักษะที่ต้องใช้ประสบการณ์ทางการเรียนรู้ในขั้นที่สลับซับซ้อนต้องใช้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ สำหรับการเขียน เมื่อต้องการเพิ่มพูน

ประสบการณ์ด้านการเขียนให้แก่นักเรียน การประเมินผลการเขียนจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนจะแยกการประเมินผลเป็นเอกเทศมิได้

เมอร์ฟี (Murphy. 1995) ได้ศึกษากระบวนการสร้างแฟ้มสะสมผลงานอันเป็นเครื่องมือที่ประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนเอง ผลการวิจัย w u i i สาระสำคัญของการสร้างแฟ้มสะสมผลงาน คือ นักเรียนจะต้องจัดทำผลงาน คัดเลือกผลงาน ด้วยการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยยึดเกณฑ์การประเมินเป็นสำคัญ ก่อนที่จะนำไปใช้จัดเก็บในแฟ้มสะสมผลงานอย่างเหมาะสม และเป็นระบบ แฟ้มสะสมผลงานใช้ผลของการประเมินที่มีประสิทธิภาพ เพราะมีตัวบ่งชี้และแหล่งข้อมูลจำนวนมาก เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ทั้งยังมีประโยชน์ต่อนักเรียนในการพัฒนาตนเอง โดยเน้นการปฏิสัมพันธ์ทางธรรมชาติ ที่มีต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน รูปแบบการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานยึดรายละเอียด รูปแบบต่างๆ 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง อธิบายถึงการวางแผนของการใช้แฟ้มสะสมผลงานที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ

รูปแบบที่สอง เป็นการคัดเลือกเนื้อหาจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน

รูปแบบที่สาม เป็นกฎและระเบียบของการใช้กระบวนการของแฟ้มสะสมผลงาน

รูปแบบที่สี่ เป็นการอ้างอิงโดยใช้ระบบของคะแนนเกณฑ์การประเมินที่กำหนดขึ้นโดยละเอียด

การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน เป็นการพัฒนารูปแบบของการวัดที่ยึดความต้องการให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ประเมินระดับความรู้ความสามารถของตนเองว่ามีความแตกต่างจากจุดประสงค์ที่คาดหวังมากน้อยเพียงใด ผลจากการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน วิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งยังเป็นกระบวนการพัฒนาที่ใช้ความต่อเนื่องของเวลาเป็นสำคัญ

แซนเดอร์ส (Sanders. 1996) ได้ทำการศึกษา เพื่อพิสูจน์ทฤษฎีของครูที่มีต่อกระบวนการประเมินผลระดับสูงกับการประเมินผลแบบเดิมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันว่าแบบใดมีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการประเมินตามสภาพจริงมากกว่ากัน ผู้วิจัยทำการศึกษาจากครูในโรงเรียนซิลลิแวนคัมมิตี้เทนเนสซี จำนวน 475 คน ผลการวิจัย w u i i ความรู้สึกของครูที่มีต่อกระบวนการวัดผลแบบเดิมนั้น เป็นการประเมินที่คล้ายคลึงกับการประเมินความสามารถพื้นฐาน แต่การประเมินผลระดับสูงจะเหมาะสมกับการประเมินตามสภาพจริงโดยครูให้ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลแบบเดิมว่า เป็นกระบวนการประเมินที่อาศัยเพียงคะแนนของนักเรียนแหล่งเดียวเท่านั้น จึงน่าจะต้องมีการนำการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานมาใช้ควบคู่ไปกับการประเมินผลแบบเดิม ทั้งนี้จะต้องมีการพัฒนาคะแนนเกณฑ์มาใช้เพื่อเป็นมาตรฐานในการประเมินผล ครูและผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาตนเองจนสามารถที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้ได้ผลสะท้อนในการ

กำหนดแนวทางการพัฒนาตนเอง จึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการประเมินผลของมืออาชีพที่ประเมินตนเอง รู้สภาพของตนเอง และนำไปกำหนดอนาคตของตนเอง

เบนสัน (Benson, 1996) ได้ทำการศึกษา การประเมินผลแนวใหม่ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสมกับการศึกษาระดับเด็ก คือ การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานที่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นเครื่องมือสำหรับการประเมินผลการพัฒนาเด็กทุก ๆ ด้าน ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับเอกสารแสดงความก้าวหน้าของนักเรียน สะท้อนผลการสอนของครู และการพัฒนาการเจริญเติบโตของนักเรียนที่ผู้ปกครองทราบได้ งานวิจัยที่ต้องการจะพิสูจน์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า

1. การใช้แฟ้มสะสมผลงานเกิดประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับครู
 2. นักเรียนสามารถใช้แฟ้มประเมินความก้าวหน้าของตนเอง
 3. ผลการเปรียบเทียบกับ การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานกับการประเมินผลแบบเดิม
 4. สื่อประสานการติดต่อระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน
 5. ผลของการใช้แฟ้มสะสมผลงานที่กระทบต่อกิจกรรมการเรียนการสอน
- ผู้ร่วมมือในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วยครูเกรด 1 จำนวน 4 คน ผู้ปกครองจำนวน 48 คน นักเรียนจำนวน 80 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต ศึกษาจากแฟ้มข้อมูล และให้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณา ประมวลจัดประเภทข้อมูล และแปลความหมายข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า 1) ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของนักเรียน ทั้งยังเป็นแหล่งสำหรับครู เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอน สำหรับอนาคตอีกด้วย 2) การใช้แฟ้มสะสมผลงานทำให้นักเรียนมีความชำนาญในการประเมินตนเอง รู้จักตัดสินผลงานของตนเองบนพื้นฐานของจุดประสงค์ที่เป็นจริง 3) นักเรียนที่สร้างแฟ้มสะสมผลงานมีความเชื่อมั่นในตนเองยอมรับ และภูมิใจในผลงานของตนเองให้มากขึ้น 4) ผู้ปกครองสนับสนุนให้ใช้แฟ้มสะสมผลงานเสริมการประเมินผลโดยวิธีดั้งเดิมเพราะผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าข้อมูลจากแฟ้มสะสมผลงานส่งผลให้นักเรียนในปกครองทราบความก้าวหน้าของตนเองอย่างต่อเนื่อง 5) บรรยากาศของกิจกรรมการเรียนการสอน มีสภาพเอื้อกับชีวิตประจำวัน ครูและนักเรียนร่วมมือกันจัดกิจกรรมการสอน

นอกจากได้ข้อสรุปข้างต้นแล้วการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานยังได้ให้ผลดีและเหมาะสมที่สุด สำหรับการประเมินตามสภาพจริงโดยมีเหตุผลสนับสนุน ดังนี้ คือ

1. การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานเหมาะสำหรับการประเมินคุณภาพระหว่างการจัดกิจกรรม
2. การใช้ผลของการประเมินเป็นตัวเสริมการตัดสินใจคุณค่าของการประเมินผล โดยวิธีดั้งเดิม
3. การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานเหมาะสำหรับการประเมินคุณภาพระหว่างการจัดกิจกรรม
4. การใช้ผลของการประเมินเป็นตัวเสริมการตัดสินใจคุณค่าของการประเมินผลโดยวิธีดั้งเดิม
5. ใช้เป็นข้อมูลเพื่อการประสานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง เพื่อแสดงความก้าวหน้าของนักเรียน
6. ใช้เป็นหลักฐานสำหรับการให้คำปรึกษา
7. ใช้เป็นข้อมูลประกอบการประชุมระดมความคิดเห็น
8. เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างตัวนักเรียนเองกับเพื่อน

กูด (Goode. 1998) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรบูรณาการของครูโดยเฉพาะในรายวิชาภาษาอังกฤษและสังคมศึกษาจากการศึกษาได้พบว่าการบูรณาการในระดับต่ำที่เกิดขึ้นเป็นระยะหรือไม่มีการบูรณาการเลย เหตุผลที่นำเสนอคือ ขาดการบูรณาการโดยขาดเวลาเพื่อการวางแผนมีทรศนะที่แตกต่งกันผู้ร่วมงานและขาดการสนับสนุนอย่างสม่าเสมอจากผู้บริหาร ความไม่เข้าใจในการควบคุมเนื้อหาหลักในความแตกต่างของเนื้อหาถูกเปิดเผยว่าไม่จูงใจในการใช้หลักสูตรบูรณาการ ถึงแม้ว่าครูจะเห็นด้วยกับสาระของหลักสูตรบูรณาการ ความต้องการใช้สื่อจากสารเกี่ยวข้องก็จะมีผลต่อการบูรณาการด้วยยังคงมีความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างความเข้าใจของครูในคุณค่าของหลักสูตรบูรณาการ และการปฏิบัติการที่แท้จริงของหลักสูตรบูรณาการ

Badrul H, Khan (1998 : อ้างอิงจาก <http://lsecondary.kku.ac.th>) ได้ทำการศึกษาวิจัยและการนำเสนอการจัดการเรียนการสอนบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่อาศัย Web Based Instruction โดยมีข้อสรุปดังนี้

■ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา

2. ผู้ที่อยู่ในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารมีความต้องการสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายภายใต้การออกแบบแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3. Web เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับการสอนของครู

โดฟี่ (Dougherty. 1999 : 78) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหลักสูตรบูรณาการในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งบทสรุปของผลการวิจัย พบว่า

1. การสอนแบบบูรณาการควรถูกเผยแพร่อย่างดี
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรแบบบูรณาการ ควรถูกอธิบายอย่างชัดเจนแก่ผู้มี

ส่วนร่วม

3. การเตรียมตัวอย่างเพียงพอสำหรับครูผู้สอนที่ใช้หลักสูตรบูรณาการ
4. การแยกตัวออกจากนักเรียนจะเป็นการปิดกั้นความสำเร็จ
5. ครูที่ขาดประสบการณ์ควรทำงานเป็นกลุ่ม
6. ความเป็นผู้นำหลักสูตรนี้ควรได้รับการสนับสนุนจากคณะผู้บริหารและครูอาจารย์ท่านอื่นๆ

จากการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจหลักที่สำคัญให้ครูทุกคนได้ตระหนักและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบและครูก็จะเอาใจใส่ทางวิชาการเพื่อที่จะให้นักเรียนมีคุณภาพที่ต้องการ ตลอดจนนำเอาเทคนิควิธี และกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาให้เกิดประโยชน์ทำให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ทำให้ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะศึกษาความต้องการพัฒนางานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพิษณุโลก ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาครั้งนี้ไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
Pibulsongkram Rajabhat University

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

การบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. การวิจัยในชั้นเรียน
3. การนิเทศการศึกษา
4. สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา
5. การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

การพัฒนางานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร
2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
3. ด้านการวิจัยในชั้นเรียน
4. ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา
5. ด้านการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

ความต้องการการพัฒนางานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ W.R. 2542 ของครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพิษณุโลก ในด้าน

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. การจัดกระบวนการเรียนรู้
3. การวิจัยในชั้นเรียน
4. สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา
5. การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา